

SAHIPSİZ BİR HAK

DİL HAKLARI BAĞLAMINDA
YAŞAYAN DİLLER VE LEHÇELER SEÇMELİ DERSİ

LAZCA ÖRNEĞİ (2012-2021)
(EKLER)

Bülent Bilmez & İrfan Çağatay

SAHİPSİZ BİR HAK

Dil Hakları Bağlamında Yaşayan Diller ve Lehçeler Seçmeli Dersi

LAZCA ÖRNEĞİ (2012-2021)

(EKLER)

Bülent Bilmez & İrfan Çağatay

“Bu yayın, Etkiniz AB Programı kapsamında Avrupa Birliği finansal desteği ile üretilmiştir. Bu yayının içeriğinden yalnızca Laz Kültür Derneği sorumludur ve hiçbir şekilde Avrupa Birliği’nin görüşlerini yansıtmamaktadır.”

Sahipsiz Bir Hak

Dil Hakları Bağlamında Yaşayan Diller ve Lehçeler Seçmeli Dersi
Lazca Örneği (2012-2021)
(EKLER)

Bölent Bilmez & İrfan Çağatay

ISBN: 978-605-70372-0-6

Laz Kùltür Derneği © 2021

İstanbul, Şubat 2021

Deşifrasyon: Melek Özlem Durmaz

İnfografik: Reyhan Yıldırım

Laz Kùltür Derneği

AOS 51. Sok. No. 20 34398

Sarıyer İstanbul Turkey

Tel. 0212 241 7981

iletisim@lazkulturdernegi.org

www.laz.org.tr

İÇİNDEKİLER

EK 1: SAHADAN NOTLAR.....	5
i. Ankara Sahasından Notlar.....	5
ii. Rize - Artvin Sahasından Notlar	9
EK 2: YAŞAYAN DİLLER VE LEHÇELER DERSİ ÇALIŞTAYI.....	22
EK 3: MEB İstatistikleri.....	31
EK 4: Türkiye’de Lazca yayınlar.....	32
EK 5: Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi’nin Lazca Bölüm Açılmasına İlişkin Cevabı.....	35
EK 6: Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı’nın Lazca Seçmeli Ders Kararı.....	36
EK 7-9: Gazete Kupürleri.....	37
EK 10: Lazca Sınıflarından Fotoğraflar.....	39

KISALTMALAR

AB	Avrupa Birliği
AGİT	Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı
AK	Avrupa Konseyi
AKP	Adalet ve Kalkınma Partisi
BM	Birleşmiş Milletler
CHP	Cumhuriyet Halk Partisi
Eğitim Sen	Eğitim ve Bilim Emekçileri Sendikası
Eğitim-Bir Sen	Eğitimciler Birliği Sendikası
HDP	Halkların Demokrasi Partisi
İBR	İzleme, Belgeleme ve Raporlama
LGS	Liselere Geçiş Sınavı
LKD	Laz Kültür Derneği
MEB	Millî Eğitim Bakanlığı
MHP	Milliyetçi Hareket Partisi
SDD	Seçmeli Dil Ders(ler)i
STK	Sivil Tolum Kuruluşu
TBMM	Türkiye Büyük Millet Meclisi
TEGV	Türkiye Eğitim Gönüllüleri Vakfı
UNESCO	Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilime ve Kültür Kurumu
YDL	Yaşayan Dille ve Lehçeler

EK 1: SAHADAN NOTLAR

i. ANKARA SAHASINDAN NOTLAR

Raporun yazımı için bilgi ve deneyim toplamak, hem MEB'in görüş ve yaklaşımını hem de Seçmeli Derslerin yereldeki karşılıklarını öğrenmek üzere iki saha çalışması gerçekleştirilmiştir. 8-10 Haziran 2020 tarihleri arasındaki ilk çalışmada Ankara'da MEB başta olmak üzere, Laz STK'ları, politikacılar ve sendikalarla görüşülmüştür.

8 Haziran günü Ankara'ya gider gitmez ilk olarak Eğitim Sen ile görüşmek üzere kurum genel merkezine gittik. Orada Derya Yolcu (Merkez Kadın Sekreteri), Özgür Bozdoğan (Genel Yükseköğretim ve Eğitim Sekreteri) ve İsmail Sağdıç (Genel Örgütlenme Sekreteri) ile görüştük.

Görüşmemizde Eğitim Sen'in YDL Seçmeli Dersine yaklaşımının çok olumlu olmadığını gördük. Bu dersleri, anadilde eğitim taleplerine karşı politik bir hamle olarak görüyorlar. Kendileri "anadili seçmeli ders olamaz" kabulüyle, geniş anlamda anadilinde eğitim talep ettiklerinin altını sık sık çizdiler. YDL kapsamında SDD ile ilgili ilkesel bir karar almadıklarını, örgütün bu dersleri içselleştiremediğini söylediler. Ayrıca şu ana kadar bu konuda kendilerine bir talep gelmediğini bu konunun hiç tartışılmadığını da eklediler. Haliyle YDL dersi konusunda bir çalışma yürütmediklerini, bir kampanyalarının olmadığını anlattılar.

Anlaşıldığı kadarıyla, YDL kapsamında SDD dersi Eğitim Sen tarafından anadilinde eğitim talebini karşılamaması sebebiyle sahiplenilmemiştir.

Eğitim Sen ile toplantımız bittikten sonra Ankara Laz Kültür ve Dayanışma Derneği Başkanı Armağan Serdaroğlu ile görüştük. 2012'den bu yana Lazca seçmeli dersler konusunda belli bazı çalışmalar yürüten ve aynı zamanda bir öğrenci velisi olan Serdaroğlu Ankara'da yaşamasına rağmen kızına her yıl bu dersi birinci sıradan seçtirmiş, ama okulunda bu dersi seçen yeterli öğrenci bulunamadığı için sınıf açılmamıştır. Ancak Serdaroğlu "bir niyet beyanı" olarak bu dersleri tercih etmeye devam edeceğini ifade etmiştir.

Armağan Serdaroğlu veli olması sebebiyle pratikte bu dersler ile ilgili sürecin

nasıl cereyan ettiğini tecrübe etme imkanı bulmuştur. Ders seçim sürecinin iyileştirilmesi ve Seçmeli Dersler arasındaki rekabetin YDL dersi lehine değişmesi için Serdaroğlu şu önerilerde bulunmuştur:

1. Seçmeli derslerde ders seçimi şeffaf olmalı, veliler ve öğrenciler e-okul sisteminden ders seçimlerini görebilmeli, bu şekilde 10 kişiyi tamamlayamamış yaşayan diller ve lehçeler derslerine daha az seçilmiş olanlardan öğrenciler transfer edilerek gerekli sayı olan 10'a tamamlanması suretiyle bu derslerin açılması sağlanabilir. Kuşkusuz bu öneri Okul aile birlikleri il / ilçe milli eğitim müdürlükleri ve okul müdürlükleri arasındaki işbirliği ile sağlanabilir.

2. Derslerin seçiminde öğrencilere yaşayan diller ve lehçeler dersinin zorunlu tutulması ancak YDL içerisinde hangi dilin seçileceği konusunda öğrencilerin serbest bırakılmaları.

Armağan Serdaroğlu, seçmeli dersler arasında bir rekabet olduğunu, eğitim sisteminin öğrenciyi sınavlara hazırlamak üzerine kurulduğunu, bu sebeple de öğrencilerin bu sınavlarda ağırlığı olan derslere yönlendirildiğini belirtiyor.

Serdaroğlu, yabancı dil, matematik ve dini derslerin hazır bir alıcılarının olduğuna, ancak YDL dersinin eğitim süreçlerinde direkt bir karşılığının olmadığına değindi. Bu derslere “üvey evlat muamelesi” yapıldığını ifade etti.

Ayrıca, öğrencilerin bir dönemde üç ders seçebildiklerini ve “bir dersi seçmenin aslında başka bir dersi seçmemek” anlamına geldiğini de ekledi.

YDL dersi için öğretmen bulunamamasının derslerin açılmasında engel teşkil ettiğini, müdürlerin öğretmen aramak işiyle uğraşmaktan imtina edebileceklerini, bunun STK'lar ve okul müdürlükleri arasında işbirliği ile sertifikasyon yoluyla aşılabileceğini önerdi.

Öğretmen sorununun akredite STK'lar ve MEB'in işbirliği ve koordineli olarak çalışmasıyla, her ilçede belirlenecek öğretmenlere sertifika verilmesi yoluyla çözülebileceğini de dile getirdi.

9 Haziran'da Milli Eğitim Bakanlığı Temel Eğitim Genel Müdürü Cem Gençoğlu ile görüşmek üzere yola çıktık. Bizi makamında kabul eden Cem Bey ile YDL dersi konusunda oldukça pozitif bir görüşme gerçekleştirdik.

Bu derslerin Temel Eğitim içerisinde verilmesinden kaynaklı, Cem Bey operasyonu yürüten asıl kişi. Programların hazırlanması konusunda ilgili kurumların ilk dönemde hızlı bir çıkış yaptıklarını, ancak sonrasında yavaşlayan sürecin ders kitaplarının hazırlanması sürecinde durma noktasına geldiğini söyledi. Bunun üzerine bu kurumları bir araya getirerek “ders kitaplarının hazırlanmaması durumunda ilgili dersleri kapatırım” şeklinde bu kurumları ders kitaplarının yazımı konusunda zorladığını, bunun neticesinde Lazca ve Gürcüce ders kitaplarının hazırlandığını söyledi.

MEB’e gitmemizin temel amaçlarından biri olan YDL seçmeli Lazca dersleriyle ilgili istatistik bulma umudumuz Cem Bey ile görüşmemizle birlikte arttı. Cem Bey, bir dilekçeyle başvurulması durumunda istenilenlerin paylaşılabileceğini söyledi.

Sonrasında Eğitim Bir-Sen Genel Sekreteri Latif Selvi ile görüşmek üzere Memur-Sen’in Ankara’daki merkezine gittik. Latif Bey bizi makamında kabul etti. Eğitim Bir-Sen’in konuya olumlu yaklaştığını ifade ederek, bu çalışmamızdan ötürü bizi kutladı. Kurumun 2004’te anadili eğitimine dair bir karar aldıklarını belirtti. Kurum anadilinde eğitime taraf değil, ancak dil ve kültürleri zenginlik olarak görüyor, “nesli tükenmekte olan kelaynak kuşları için o kadar çalışılıyorken, yok olma tehlikesi altındaki bu dillerin ihmal edilmesinin büyük bir hata” olduğunu belirtti. Kürt meselesinden kaynaklı bu kazanımın ihmal edilmemesi gerektiğini ve bu hakkın en iyi şekilde değerlendirilmesi gerektiğini de ekledi.

Latif Bey, bu sürecin HDP ve Kürt Hareketi tarafından suistimal edildiğini söylüyor. 2004’te anadili eğitimi çıkışı yaptıklarında çok eleştirildiklerini, bölücülükle suçlandıklarını söylüyor. Latif Bey’in konuyu Kürt Politik Hareketinin ve HDP’nin suistimal ettiği yönündeki düşünceleri aslında tam olarak gerçeği yansıtmıyor. Çünkü gördük ki, ne HDP ne de Kürt Politik Hareketi bu derslere sahip çıkmadılar ve kesinlikle bunu desteklemediler. HDP’li İdris Baluken’in bu konudaki bir Meclis Araştırma Önergesi’nde “Kürtçe seçmeli dersler, kuruluş mantığı ve uygulanma tarzı göz önüne alındığında, bir göz doldurma ve hükümetin kendi politik imajını kurtarma girişimlerinden öteye geçmemiştir.” diyerek bu derslerin “Kürtlerin ısrarla anadilde eğitim mücadelesini görmezden gelip Kürtçeyi yabancı diller statüsünün bile altında bir alana çektiğini, haftada bir saatlik derse sıkıştırmak, sorunu çözmekten çokderinleştirdiğini” öne sürmüştür. Baluken, “Öğrencilerin ders seçiminde yeterince söz sahibi olmadığı Kürtçe dil derslerine giren öğretmenlerin yetersizliği Kürtçe seçmeli ders uygulaması sırf özel dersler dolsun diye yapılmakta, formaliteden ve göz doldurmaktan öteye geçmemektedir” şeklinde bir tespit de bulunarak anadilinde eğitim talebini yenilemiştir: “Bu noktada, Türkiye Büyük Millet Meclisi’nin iradesini ortaya koyarak çok dilli eğitim önündeki engellerin kaldırılması, Kürtçe eğitimin seçmeliden sürekli halde kamusal hizmet olarak verilmesi, tüm bu olması gereken taleplerin alt yapısının hazırlanması amacıyla bir Meclis araştırması açılmasını talep ediyoruz.”¹

Yani şunu söyleyebiliriz ki, HDP ve Kürt Politik Hareketi seçmeli YDL derslerini hükümetin bir ayak oyunu olarak kabul ederek bu derslere sahip çıkmamaktadır. Diğer yandan hükümete yakın kişi ve kurumlarsa YDL sürecini Kürt Hareketine verilmiş bir taviz olarak değerlendirmekte ve Kürtlerin bunu suistimal ettikleri düşüncesiyle mesafeli ve önyargılı yaklaşmaktadırlar. CHP gibi sol-ulusalcı-seküler cenahsa geçmişte karşı olsalar da, konu hakkında bir fikir bildirmekten imtina etmemektedirler. Milliyetçi cenahsa yekten bu derslere karşı çıkmaktadırlar.

¹ https://www.tbmm.gov.tr/develop/owa/Tutanak_B_SD.birlesim_baslangici?P4=22403&P5=H&PAGE1=1&PAGE2=22 (Son erişim tarihi: 05.01.2021)

Latif Bey derslerin seçimini arttırmak üzere oldukça yerinde bir teklifte bulundu: Velilerin ve öğrencilerin bu dersleri seçmemelerindeki temel kaygı bunların ekonomik bir karşılığının olmamasıdır. Eğer Lazca konuşulan il ve ilçelerdeki mesela Kültür müdürlüklerinde işe alımda Lazca bilme kıstası getirilirse, derslerin seçiminde bu durum pozitif bir argüman olarak öğrenciye ve veliye sunulabilir.

10 Haziran günü Talim ve Terbiye Kurulu Başkanı Prof. Dr. Burhanettin Dönmez bizi makam odasında ağırladı. Burhanettin Bey, gayet yapıcı ve destekleyici bir tavırla bizi bilgilendirdi. Talim Terbiye Kurulu'nun bir nevi Danıştay olduğunu, sadece kendilerine gelen ders kitabı, öğretim materyalleri ya da programların uygunluğuyla ilgilendiklerini, işleyişle alakadar olmadıklarını belirtti.

Burhanettin Bey, hazırlanacak ders kitabı veya programların önce MEB Temel Eğitime gittiğini, buradan da kendilerine geldiğini, değerlendirilen programların uygun görülmesi durumunda uygunluk kararı alarak Temel Eğitim Müdürlüğü'ne gönderdiklerini, bu yolun özel sektör dahil olmak üzere herkese açık olduğunu söyledi.

Talim ve Terbiye kurumundan ayrıldıktan sonra, CHP İstanbul milletvekili, Mehmet Bekaroğlu'nun daveti üzerine TBMM'ye doğru yola koyulduk, ancak pandemi tedbirlerinden ötürü Meclis'e girmemiz mümkün olmadı. Bunun üzerine Bekaroğlu'yla Meclis dışında kısa bir görüşme gerçekleştirdik. Kendisini projemiz ve Temmuz ayında yapmayı düşündüğümüz Doğu Karadeniz Saha çalışması konusunda bilgilendirdik. Saha çalışmamızda elinden gelen yardımı yapacağını söyledi. 2014'te İstanbul'da kurulan Laz Enstitüsü Derneği'nin kurucu başkanlığını dayayan Bekaroğlu, Lazca seçmeli derslerin seçilmemesi konusundaki rahatsızlığını ifade etti. Bu derslerle ilgili bir kampanya yapmak gerektiğine inanıyor.

TBMM'de diğer tanıdığımız ve konuya duyarlı bazı vekillerle de görüşmeye çalıştıysak da pandemi koşullarında görüşmek mümkün olmadı.

MEB ile olan görüşmelerimiz oldukça yapıcı ve tatmin edici geçmişti ve beklentimiz olan verileri alacağımıza dair bir izlenim edinmiştik.

ii. RİZE - ARTVİN SAHASINDAN NOTLAR

14-17 Temmuz 2020 tarihleri arasında Rize ve Artvin'in Lazca konuşulan ilçelerinde öğretmen, veli, yerel yönetici ve aktivistlerle görüşmeler gerçekleştirdik. Bu görüşmelerin hepsini burada vermemiz mümkün olmamakla birlikte belli başlı görüşmelerin önemli görülen kısımları hakkında bilgi verilmeye çalışılmıştır.

İlk görüşmemiz Ankara'da randevulaştığımız Mehmet Bekaroğlu ile oldu. Bekaroğlu'nun bölgede bu yönde bir ağırlığı vardır. Kendisi ile kısa bir görüşme gerçekleştirdik. Bize yardım edebilecek kişilerle telefon görüşmeleri yaptıktan sonra İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü'yle de bir randevu ayarladı. Bekaroğlu, Lazca Seçmeli Derslerin devam etmemesini Laz aydın-aktivistlerinin birbiri ile olan sorunlarına bağlıyor gibiydi. Derslerin, o dönem konuya duyarlı ve azimli Laz öğretmenler sayesinde başladığını, bu kişilerdeki şevkin çekişmeler yüzünden kırılmasıyla derslerin de son bulduğunu ifade etti.

Fındıklı'da açılan derslere giren ilk Lazca öğretmeni sıfatını taşıyan Öğretmen1 ile Fındıklı'da bir araya geldik. Fındıklı'da bir okulda Türkçe öğretmeni olan Öğretmen1 2013-2014, 2014-2015 ve 2015-2016 eğitim-öğretim yıllarında Lazca dersleri vermiş. Kendisi okul müdürü tarafından dil öğretmeni olduğu ve Lazcayı okuldaki diğer öğretmenlerden daha iyi bildiği için seçilmiş. Öğretmen1 görüşmemizde önceden Lazca okuryazar olmadığını, geleneksel olarak Lazca bildiğini, geçmişte basılı ve sosyal medyada Lazca bazı metinler gördüğünü belirtmiştir.

Ses kaydı aldığımız görüşmemizde Öğretmen1, ulusal medyaya da yansıyan Lazca derslerinin bu ani parlamasını şüphe ile karşılamıştır:

Bu sadece bizimle ilgili bir şey değildi. Ülke çapında olan bir şeydi, o süreci de biliyoruz. Az çok bu işe basın da girince, Milli Eğitim Müdürü de bizzat katılınca, dedim ki bu işin içinde başka şeyler de var. Sadece kaygı burada yöresel dil veya öğrencilerin ana dilini öğrenmeleri olmadığını ben sezdim, tabi bana göre böyle. Eğer öyle olmasaydı bu kadar kısa sürede bitmezdi.

Dersler başlar başlamaz ulusal basın bu gelişmeye ilgi gösterdi. Pek çok gazete ve TV'de haberler yapıldı. Milli Eğitim Müdürü'nün ulusal ve yerel basınla Öğretmen1'in sınıfını ziyaret etme süreci hakkında **Öğretmen1** şaşkınlığını şöyle dile getirmiştir:

Ben, müdür, basın dediğinde yerel basından gelip bilgi amaçlı bir göz atacaklar diye düşünmüştüm. O gün derse başladığımda ulusal basından 4-5 kameraman, Anadolu Ajansı, Kanal D, Sabah Gazetesi gibi büyük gazetelerden muhabirler,

10-15 kişi vardı müdürle birlikte. Gözlemlediler. Ben ders verirken çekim yaptılar, çocuklarla röportaj yaptılar.”

Süreç içerisinde konuyla ilgili tavırda yaşanan değişimi Öğretmen1 şu şekilde özetlemektedir:

İdare olsun, veliler olsun ilk başta gösterdikleri özeni, çabayı göstermediler. (...) Hatırlıyorum da o dönem fıldır fıldır dönen idareciler o dönemden sonra okullarda çocuklara Lazcayı seçin diye bir telkinde bulunmadı. Benim gözlediğim kadarıyla daha sonraki yıllarda idarecilerden sanki bu iş bu kadardı, unutturalım da böyle geçip gitsin havası hissettim. (...) Yeni bir uygulama olacağı zaman idareci zırt pırt mesaj atar velilere bildirin öğrenciye bildirin diye sıkıştırırlar. Ama bu uygulamada lafı bile edilmedi. Süreç öyle tamamlandı. Neden Lazca seçilmiyor diye hiç soran, sorgulayan olmadı. (...) Sanki hiç böyle bir şey yokmuş gibi bir hava var.

Öğretmen1 bu sürecin sonlanmasını yukardan aşağıya değil, aşağıdan yukarıya gelen bir talep olmasına bağlıyor.

“O yüzden şimdi yukarıdan aşağıya gelen bir şey olmadığı sürece bunun tekrar olmasını mümkün görmüyorlar.” Ona göre, bu süreç “Hak verme demeyelim de hak bağışlamaydı. Hak alma değildi.”

Bununla birlikte “Çok kötü tepki almadık, eleştiri almadık ama gereksiz görenler oldu” diyen Öğretmen1, “ne işimize yarayacak, ne faydası olacak” şeklinde eleştiriler aldığını, bazılarının eleştirilerinin daha sert olduğunu belirtti: “Niye, ne olacak? Siz de Lazistan mı kuracaksınız? Aslında bu onlar için (Kürtler kast ediliyor) yapıldı, ama siz de onlara hizmet ediyorsunuz, gibi tepkiler oldu.”

Öğretmen1, sınıfında iki tane Kürt kökenli öğrenci bulunduğunu, hiçbir öğrencisinin Lazca konuşmadığını, ancak bazı öğrencilerinin az da olsa anladıklarını ifade etti: “Konuşabiliyorlarsa da üç beş kelimelik kısa cümleler kurabilen çocuklar vardı birkaç tane. Onun dışında sadece kısmen anlayan çocuklar vardı, ama hiç anlamayan da vardı.”

Eğitim materyalleri konusunda özellikle ilk yıllarda sıkıntı yaşadığını belirten Öğretmen1 konuyla ilgili şunları ifade etti: “Eğitim materyallerini internetten buldum, bazılarını kendim oluşturdum”, “Benim elime hiçbir materyal geçmedi (...) Önüme taslak bir şey çıktı, ders kitabı şeklinde. Çok ağır geldi. Eğer buysa dedim bu olmaz. Öğrenci için çok ağırdı.”

Derslerin nasıl değerlendirildiği sorusuna Öğretmen1, şu şekilde açıklama getirmiştir:

Seçmeli derslerin sınavları yazılı olmak zorunda değildi. Genel performansı ile değerlendiriyorduk ama homojen bir değerlendirme yapılamaz ki. Bir tarafta annesi babası Lazca konuştuğu için aşına olan bir çocuk var, diğer tarafta hiç

bilmeyen. Aynı sınavla ölçmek doğru olmaz. Seviyelerini belirlemeden, gruplara ayırmadan nasıl sınav yapacaksınız. Çok basit bir değerlendirme yaptık.

Öğretmen1'dan ayrıldıktan sonra ihraç edilen barış akademisyenlerinden Özlem Şendeniz'in evinde sivil toplum çalışmalarıyla bilinen Veli2 ile görüştük. Kendisi de oğlunu Lazca seçmeli derslere yazdırmış, aynı zamanda derslerin seçilebilmesi için toplantılara katılmış, çevresindeki velileri örgütlemiş biri olarak Veli2, hem veli olarak süreci anlattı, hem de 2013-2016 arasındaki seçmeli ders tanıklıklarından bahsetti. Cumhuriyet Mahallesi'ndeki orta okulda Lazca derslerin açılmasını Melek Hanım'ın gayretine ve yerel bürokrasideki ağırlığına bağlayan Veli2, sürece dair tanıklığını şöyle aktarmıştır:

2014-2015, 2015-2016 yıllarında derslere girdim. Buraya (Arhavi) yeni taşınmıştık. Oğlumun okulunun müdürü derslere giriyordu. TEGV'den Hasan Kaboğlu adında müzisyen bir genç vardı, ... Hoca'ya çocuklara şarkılar öğretilim mi, dedik. O da ben derslerde ne yapacağımı bulamıyorum. Girseniz iyi olur dedi. O vesileyle Cumhuriyet Ortaokulu'ndaki sınıfa 5-6 derse girdim. (...) Gitar var, Hasan çalıyor, eğlence var falan... Ama en çok; Nurten'ler (Kurnaz) gelmişlerdi, çonguri çalan biri daha gelmişti, televizyon için çekim yapılmıştı. O dönem çocuklar birden Lazlaştı.

İkinci yıl derslerin açılmasının muallakta kaldığını belirten Veli2 "Lazca seçmeli ders yapılmayacaktı. Çünkü yönlendirmeler öyle değildi. İstemiyorlardı" diyor ve dersin açılması için velilerle görüştüğünü aktarıyor: "Hatta benim oğlumun sınıfındaki Laz olmayan çocukların velilerine özel gittim, görüştüm ben. Derslere ben gireceğim, şarkı öğreteceğim falan dedim, öyle ikna ettim onları. O sene öyle açıldı." Buna rağmen "çocukların ilgisi yoktu (...) daha çok sembolik boyutu önemliydi geriye dönük baktığımda. Çocuklarda dille ilgili bir şey kaldığını sanmıyorum" şeklinde kanaatini belirtti.

2014 Nisan'ında seçmeli derslerin koordinasyonunda büyük emeği geçen Öğretmen6 ile konuyla alakalı kişi ve bilhassa öğretmenleri bir araya getirmeye çalışan bir toplantı yapıldı. 30 kadar kişinin katıldığı toplantıyı Veli2 şöyle anlatmıştır: "Bir toplantı yaptık. Motivasyon dağılıyordu çünkü, kaygımız oydu. Öğrenci yok, öğretmen ısrarıyla nereye kadar diye... Bir toplantıyla bir araya getirelim, hem tanışsınlar hem bir ağ kuralım diye tek tek o mekana soktuk. 20 kişiden fazla insan vardı. Ders veren öğretmenlere çağrı yaptık." Toplantıda derslere girmemekle birlikte konuya duyarlı Arhavili bir öğretmen "[çocuklara] matematiği aldirmayayım da Lazcayı mı aldırayım, biraz kendinize gelin" diye çıktığını hatırlayan Veli2'nin toplantı izlenimleri şöyle olmuştur: "Örgütlü birlikte çalışma kültürümüz yok, deli bir özgüvene sahip Lazlar. Strateji, plan yok. Niye seçmeli ders istiyoruz biz, sorusunun cevabı yoktu."

Veli2, seçmeli Lazca dersini "AKP hükümetinin bir oyunu" olarak görenlerin çok

olduğunu, bu derslerin “Lazları da kıskırtmak için” gündeme geldiğini savunanların varlığını aktarmıştır. Politik olarak kendi gözlemini “AKP’nin içindeki liberallerin daha yatkın olduğunu, CHP’lilerin seçmeli dile karşı daha az sempati duyduğunu söyleyebilirim” şeklinde aktarmıştır.

Görüşmemizden sonra Veli2’nin aracılığıyla Arhavi Cumhuriyet Mahallesi’ndeki bir ortaokulda bir grup veli ile Lazca sınıfı açılmasına önyak olan Veli1 ile görüştük. Melek Hanım’ın bazı çekincelerinden ötürü kayıtlı bir görüşme yapamadık.

Ertesi gün, 15 Temmuz günü sabah erkenden Öğretmen2 ile görüşmek üzere Ardeşen’e geldik. Aslen Ardeşenli olan Öğretmen2, Pazar İmam Hatip Ortaokulu’nda Türkçe öğretmeni idi.

Lazca seçmeli dersler ilk kez gündeme geldiğinde üniversitede olduğunu belirten Öğretmen2, derslerin “yapılamayacağını düşünmüştüm” diyor. Şimdi genç bir öğretmen olarak sürece dahil olmaktan memnun olduğunu ifade ediyor. Laz Enstitüsü Derneği’nin geçtiğimiz yıllarda MEB ile ortaklaşa gerçekleştirdiği sertifika programına katılarak Lazca öğretebilir sertifikası almış. Lazca çalışmalarına meraklı, sosyal medyadan bu çalışmaları takip eden bir kişi. Edindiği sertifikaya istinaden ve okul müdürünün de desteği ile 2020-2021 eğitim öğretim yılında çalıştığı okulda 6. sınıflarda iki şubede Lazca sınıfı açılacağı müjdesini verdi bize. Sonrasında Ardeşen’de başka bir okula atanması sebebiyle Lazca sınıfı açılmadığını öğrendik.

Öğretmen2, ders seçim sürecindeki tanıklıklarını ve tepkilerini anlatırken okul müdürünün desteği ile bütün 5. sınıflara ders seçtirildiğini belirterek ders seçiminde ne öğrencinin ne de velinin söz sahibi olduğunu ifade ediyor: “Veli aslında burada sadece son olarak bunu gördüğüne dair imza atıyor. Gerçi çocuklara kalsa çok farklı sonuçlar çıkar ama çocuklara kalamıyor.” Bununla birlikte, “çocukların [ders seçim] formlarına Lazca yazdırdım, daha açık olsun, veliler anlasın diye” de ekliyor. “Hocam çocuklar Lazca seçmek istiyor hep, ikna etseniz de matematik seçseler diye. Hocam vazgeçirsek” şeklinde tepkileri, ‘Bizim yapabileceğimiz bir şey değil. Çocukların tercihlerini etkilememeliyiz’ diyerek geri çevirdiğini söylüyor ve ekliyor: “Ama aslında istesek yapabiliirdik. Lazcaya hevesim olduğu için yapmadım.” Okul müdürü de velilerden gelen Lazca dersinin iptal edilmesi yönündeki tepkilere karşı ‘Hiçbir ders 10’a tamamlanmadı, en çok seçileni açtık’ diyerek Lazca dersine sahip çıktığını belirtiyor.

Öğretmen2, velilerden ve çevreden gelen tepkileri şu ifadelerle özetliyor: “Şu düşünce var: Ne olacak? Yani okusa ne olacak? O argümanı yıktığınızda ikinci konu devreye giriyor: İdeoloji meselesi!”

“İdeoloji meselesi” olarak tanımladığı tepkileri söyleşimizde şöyle açıklamıştır:

Hatta sizinle bu konuşmanın olacağını duyduktan sonra, ‘onlar kim, kimler organize ediyor, paraları kimler veriyor?’, ‘kesin AB işleridir’ gibi sorular geldi.

‘Zaten onlar böyle bizi bölmeye çalışıyorlar’ gibi kuzenlerimden tepki almaya başladım. Bunlarla çok karşılaştığım için artık bunlara cevap vermiyorum. (...) Benim milliyetçi bir arkadaşım var, MHP’li bir Laz. Beni normalde hiç aramaz, ben Yalova’daki seminere gittikten sonra arayıp sordu. ‘Ne oldu, ne bitti? Senden yana şüphem yok da orada ne konuşulacak, onu merak ediyorum.’ AB olunca olayı çözmüş hissediyorlar. Bakanlıkla AB ortak yürütüyor desen bile AB’yi duyduğunda yetiyor. (...) Yöremizde AB, ‘dış güçler’ demek. AB ile ilgili olumlu bir şey söyleyemezsin. Devlet AB ile her şeyi yürütür, ama sen tek kelime edemezsin!

Birkaç öğrencisinden de ‘Hocam neden bununla uğraşıyoruz?’ gibi sorular geldiğini belirten Mehmet Bey, MEB bünyesinde seçmeli Lazca derslerinin açılması hakkında:

“Kısmen [meşruiyet] kazandırıyor. En azından insanlar bu öğretmenler bir örgüt tarafından yönlendiriliyor, diye düşünmekten vazgeçiyor, devletin bir kararı olduğunu anladıklarında. Bakanlık izin verince idari engellemeler de azalıyor. Bir arkadaş o Yalova’daki seminere gittiğinize göre güvenlik soruşturmanız bile yapılmıştır demişti.”

Derslerin açılmasının okul müdürlüklerinin elinde olduğunu belirten Öğretmen2, *“Bir bayan hocamız açmak istemişti, müdür kesinlikle böyle siyasi şeylere girmeye gerek yok deyip kestirip attı. Yerelde olabildiğince engel olmaya çalışıyorlar”* diyerek okul yönetimlerinde de derslere yaklaşımın çoğu zaman menfi olduğunu belirtti.

Öğretmen2, İmam Hatip ortaokullarında ders seçme süreçlerinin pratikte nasıl gerçekleştiği hakkında bilgiler verdi:

Öğretmenler kurulunda konuşuyoruz. Kim müsait kim hangi dersi verebilir münazara ediyoruz. (...) Dersler arasında rekabet var. Haftalık 15 saati dolduramayan müzik, resim, teknoloji tasarımı gibi derslerin öğretmenlerine 15 saati doldurmak için seçmeli dersler buraya kanallı edilebiliyor. (...) İnkılap Tarihi gibi derslerin ders saati düşük, ama konular yoğun olduğu için konular yetiştiriyor denilerek ‘başka bir ders seçelim de ben gireyim inkılap tarihi anlatırım’ diyor hocalar. (...)

İmam Hatip’te [seçmeli ders] bir tane olması lazım. Çünkü Kuran-ı Kerim ve Arapça dersleri zaten öğrencilere zorunlu seçmeli. Diğer ortaokullarda seçmeli bizde (İmam Hatiplerde) mecburi seçmeli. Kalan diğer ders fen ya da matematik oluyor. (...) Biz Çarşamba günleri bir saat fazla ders yapıyoruz, 8 saat ders yapıyoruz, bu seçmeli derslerden dolayı. 8. Sınıfta öğrenciler sınava hazırlanacak. Zaten bir tane seçmeli ders seçme şansı var, ‘o da matematik olsun’ diyor. 5. Sınıflarda zaten ilk kez geldikleri için İmam Hatiplikle aşına olmaları adına Kuran dersleri seçiliyor. Geriye sadece 6. ve 7. sınıflar kalıyor, biraz daha özgürce seçim yapılabilen. (...)

Sendika toplantısında Lazca gündeme gelse “İlçede belki yapılabilir ama

Çayeli'nden sonra zaten bir direnç var.

Öğretmen2, Eğitim Sen ve Eğitim Bir-Sen sendikalarının Lazca konusuyla ilgili söylem olarak dahi olsun bir katkılarının olmadığını, Eğitim Sen'in Kürtçeye daha çok ilgi gösterirken Lazca konusunda duyarsız kaldığını ifade ediyor.

Lazca eğitim materyalleri hakkındaki en büyük sorunun şive farkı olduğunu belirten Öğretmen2 sözlerine şöyle devam ediyor: *"Ders kitabıyla ilgili, en önemli sorunumuz bu [şive] aslında. [Şive farklılıklarına dair notlar] Kitabın altında küçük bilgiler halinde yazılıyor, ama çocukların ders kitabı üzerinden bunu çözebilmeleri çok zor olacak."* Öğretmen2, ders materyali hazırlamayı düşündüğünü, sorunu kendi ders materyalleriyle çözmeyi düşündüğünü belirtiyor.

Laz Enstitüsü Derneği tarafından MEB desteği ile yapılan Yalova'daki sertifika eğitimlerine katılan Öğretmen2, 'Sertifika olmasa ne olurdu' sorusuna *"[yine ders] verebilirdim. (...) Açıktan engellemeseler de sınav var, ders saati var bir sürü engel çıkartılabilir, engel çıkarmak isteyen mevzuata uygun engel çıkarılabilir"* şeklinde cevaplamış ve eklemiştir: *"[Sertifika] okul idareleri öğretmenlere 'bu dersi vermek istiyorsun da yetkin var mı?' diye sorduğunda, 'evet var' diyebilmelerine yarıyor."*

Öğretmen2 ile konuşurken Pazar'da TOKİ Ortaokulu'nda 2015-16 yıllarında Lazca derslerine girmiş Öğretmen3 bizi aradı. Görüşmemizi bitirip Pazar'a doğru yola çıktık. Pazar'da Hatuniye Camii önündeki meydanda tabureler üzerinde görüşmemizi yaptık. Öğretmen3, geçtiğimiz dönem Yüksekova'da öğretmenlik yapmış. Şimdi tekrar Pazar'a tayin olmuş. Gelecek yıl eğer mümkün olursa Lazca sınıf açmayı düşünüyor. Kendisiyle Lazca öğretmenliği yaptığı yıllar üzerine görüştük.

Öğretmen3, ilki 2014-2015 eğitim-öğretim yılında olmak üzere bir kaç yıl boyunca çalıştığı okulda Lazca sınıfı açılmasını sağlamış. İlk yılında İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü Lazca sınıfı açmasını sertifikası olmadığı gerekçesiyle engellemeye çalışmışsa da, araya İstanbul milletvekili Mehmet Bekaroğlu'nun girmesiyle sorun aşılmış. Öğretmen3, *"Lazcam iyidir diyemem, benim kuşağıma göre ortalamadayım. Anlarım, konuşurum ama akıcı konuşamam"* diyor ve şöyle devam ediyor: *"Çocuğun 1-2 yılda mükemmel Lazca öğrenmesi imkansız, ben daha o kadar Lazca konuşamıyorum."* Bununla birlikte derslerde *"Sen Lazsın, Lazca öğrenmelisin fikrinden ziyade farklı dillere saygı duyulmasının önemini anlattığını"* ve bu kadarının bile çocukların kişisel ve akademik gelişmelerinde gözlemlenebilir katkılar sunduğunu dile getiriyor: *"İngilizce hocasına sordum var mı İngilizce de gelişme... Çocukların İngilizceye bakış açısı da değişti. Çocuklar, 'İngilizce bir ders değilmiş, kültürmüş'..."*

Öğretmen3, kısa da sürse YDL seçmeli Lazca dersinin katkısını şöyle özetliyor:

Şu an Pazar'da yeni nesilden yaklaşık 150 öğrenci Lazcanın ayrı bir dil olduğunu, alfabesini, sayı sistemini biliyor. (...)

Benim sınıfımda Çorumlu bir polis çocuğu vardı. (...) Bilen çocuklar bilmeyenlere yardımcı oldu. Ama bilen çocuk bile bilmeyen gibiydi çünkü kelimeyi bilse de yazı dilini bilmiyordu.

Öğretmen3, özellikle Hemşinli velilerden tepki almış:

Hemşinli velilerden birebir şikâyet aldım. Biz Laz değiliz bizim çocuklarımız niye Lazca dersi görüyor diye birebir konuşmalarımız oldu. (...) Bu esnada bir Hemşinli veli dilekçe yazdı. Benim çocuğumun Lazca dersi almasını istemiyorum diye. Ben veliyle tanışıyordum ama veli benimle muhatap olmadı, kendisini ikna edeceğimi düşünerek. Ne yaptık o durumda 7. sınıflarda Lazca dersi olduğunda ben onun kızını matematik dersinin olduğu sınıfa gönderdim. Böyle böyle sorunu aşmaya çalıştık. Birkaç hafta sonra kız öğrenci geldi, ben Lazca dersini almak istiyorum dedi.

Lazların seçmeli Lazca dersi konusundaki duyarsızlığına değinen Öğretmen3, şu anekdotu aktarıyor:

Sakaryalı Laza ([sokak röportajında] soruyorlar,

- 'Çocuğun Lazca öğreysin, ister misin?'
- 'İsterim.'
- 'Çocuklarına Lazca dersi seçtirir misin?'
- 'Seçtirmem!'

Öğretmen3 Lazca derslerin sönümlenmesinde dil aktivizmi çalışmalarının yerelde değil İstanbul'da yapılmasının etkili olduğuna inanıyor: "Bu işler İstanbul'da yapıldığı sürece saraydan inme işler gibi kalıyor... O kursların, o derneklerin, STK'ların buralarda olması lazım."

Üçüncü yılda derslerin seçilmemesini ise şöyle açıklıyor: "Sırf ben istedim diye Lazca dersleri verildi. Öğretmenler odasında birkaç kez konuşuldu. ... Hoca dediler, sırf sen güçlüsün diye Lazca derslerini açtırıyorsun. Sınıflara gidiyorsun konuşuyorsun. Bu yanlış dediler. Ben de haklı buldum" diyor ve sonraki yıl ders seçimine müdahale etmediğini, haliyle öğrencilerin de Lazca dersini seçmediklerini, başka derslere yönlendirildiklerini ifade ediyor.

Öğretmen3 ile görüşmemiz bittikten sonra Fındıklı'da Öğretmen4 ile görüşmek üzere yola çıktık. Öğretmen4, Arhavi'de öğretmenlik yaptığı yıllarda ilk Lazca derslere giren öğretmenlerden ve ayrıca o yıllarda Lazca dersi seçen bir öğrencinin de velisi. Aynı zamanda bir kültür aktivisti olan Öğretmen4 ile bu üç sıfatı

hakkında görüştük. Öğretmen4 Lazca derslerin gündeme geldiği yıl Arhavi’de sınıf öğretmeni idi. Kendisi Atatürk İlkokulu’nda öğretmenken, şehrin biraz dışındaki bir mahalle okulu olan Cumhuriyet Ortaokulu’nda derslere girdi. O süreci şöyle anlatıyor Öğretmen4:

Öğretmen kim olsun arayışındaymışlar. Ama kimse bu işle uğraşan, öğretmen olan, Milli Eğitim’de çalışan ve derse girmeye hazır ya da girecek olan kimse olmadığı için kimse istemedi. Öğretmen6 bana teklif edince ben de tamam dedim.

Bir devlet memuru açısından göz önünde olmanın tedirginlik uyandırdığını ancak yine de kabul ettiğini, ancak başlangıçta bazı sorunlar yaşadığını aktaran Öğretmen4 şöyle devam ediyor: “Öncelikli olarak dil öğretmeni olmasını istediler, ama ilk zamanlarda yokuşa sürmediler, teşvik edildi. Lazca biliyor olmak yeterli oldu. Öğretmen6 matematik öğretmeni idi, ben sınıf öğretmeni idim.”

Dersler başladığında ulusal medyanın konuyla ilgilendiğini, 32. Gün Programı ekibinin okulunda çekim yaptığını belirtmekle birlikte Milli Eğitim Müdürlüğü tarafından kendisinin politik bir açıklama yapmaktan kaçınması konusunda uyarıldığını ekliyor.

Konuyla ilgili oldukça deneyimli ve bilgili olan Öğretmen4 şöyle devam ediyor:

Seçmeli dersler çok da seçmeli sayılmazdı. Fen, matematik, Türkçe gibi derslerin seçilmesi idare açısından daha önemliydi. Okuldaki başarı oranını yükselteceği düşünüldüğünden bu dersler tercih edildi. Lazcaya yüksek bir destek olmadı. (...) [Veliler] geliyorlardı sınıflara ilgileniyorlardı. Destekliyorlardı. Bizi eve davet ettikleri de oldu. Ders çıkışında sınıfa gelip, tahtada ne işlenildi diye bakan oluyordu. Oldukça ilgilenildi başlarda. Bu bölgelerde konuşuldu. Sokakta konuşuyorlardı. (...) Benim okuttuğum çocuklar severek, isteyerek aldılar ya bu dersi. Onlar şimdi lisededir, üniversiteye gidecekler. Ben onların içindeki ışığın kaybolacağını zannetmiyorum. Onlardan bir devamlılık olacağını, hepsinin değilse de bir kısmının bu dilin yaşaması için çalışacağını düşünüyorum.

16 Temmuz günü sabah Ardeşen Belediye Başkanı Avni Kahya ile görüşmek üzere Ardeşen’e gittik. Bu görüşme ile muhafazakar yerel yöneticilerin olaya bakışlarının müspet olmadığını birinci ağızdan dinlemiş olduk. Avni Bey’de Lazcanın yaşatılması konusunda hemfikir ise de okullar, eğitim, hak gibi meseleleri Kürt hareketiyle ilişkilendirerek bölücülük olarak değerlendirdiğini lisan-ı münasiple anlatmaya çalıştı. Bu konuda çalışan ve bilhassa İstanbullu aktivistlere ‘marjinal’ sıfatını uygun bulan başkan, Lazca seçmeli derslerden haberdar olmadığını ifade etti. Halk eğitim merkezinde Lazca bilmeyen “yabancı” gelinler için kurs açıldığını da ekleyen başkana göre bütün Karadeniz’i Laz olarak görmek gerekiyor. Bu bütünlüğü dil gibi bir unsurla bölmeyi doğru bulmamakla birlikte konuşmasının bir yerinde Rize merkezin “Çayelinden o yani”na yönelik ayrımcı bir tutum sergilediklerini de ifade etmekten geri durmuyor. Yine Başkan’a göre Lazlar Lazca konuşmakla birlikte ‘Laz

ırkı'ndan değiller. Seçmeli dersleri merkezi hükümet ve hatta kendi partisi bile getirmiş olsa, yine de içselleştiremediği ve bunu bir nevi ayrılıkçılık potansiyeli taşıyan bir girişim olarak gördüğü açık.

Ardeşen Belediye Başkanı ile gerçekleştirdiğimiz oldukça farklı bu görüşmeden sonra Fındıklı'ya geçtik. Fındıklı İlçe Eğitim Müdürlüğü'nde şube müdürüyle görüştük. Şube müdürü ilçeye bağlı okul müdürlüklerini arayarak Lazca seçmeli derslerle ilgili bir takım istatistiki bilgileri bir not kağıdına yazarak bize verdi. Umduğumuz resmi bir evraktı ancak kendilerinin bu istatistiği tutmadığını, görevlerinin de bu olmadığını, bunları merkezin ya da okul müdürlüklerinin bilebileceğini söyledi. Buradan edindiğimiz Lazca seçmeli ders istatistikleri şöyledir:

Yıl	Okul	Sınıf	Öğrenci sayısı
2013-2014	Muammer Çiçekoğlu Ortaokulu	5	20
	Aksu Ortaokulu	6, 7, 8	15-20
2014-2015	Muammer Çiçekoğlu Ortaokulu	5	20
	Aksu Ortaokulu	6, 7, 8	12-13

Fındıklı'dan sonra Artvin Borçka Düzköy'de ilkokul öğretmeni olan Öğretmen5 ile görüşmek üzere yola çıktık. Kendisiyle Borçka'da yol kenarındaki bir barakada buluştuk. Öğretmen5 çok iyi hazırlanmıştı. Bize bütün süreci oldukça sarıh ve akıcı ifadelerle anlattı. Velilerle kurduğu duygusal bağlarla veya ricayla üç dönem çocuklarla Lazca eğitim-öğretim faaliyeti gerçekleştirdiğini ifade eden Öğretmen5, ilkokul öğretmeni olarak ortaokulda ders verebilme engelini nasıl aştınız sorusunu şöyle cevaplıyor:

Görevlendirmeyle. İlçe Milli Eğitim ile irtibata geçince, ağabeyim de idareci olduğundan dolayı hatır ilişkileriyle... (...) O dönemlerde sorduğumuzda okul idaresi karşı çıktı. İlçe Milli Eğitim idaresi olaya kesinlikle menfi bir şekilde bakmadı. Onların sadece menfi yönleri sertifikasyonunuz var mı? Buna yeterli misiniz şeklinde oldu.

Kendisi sınıf öğretmeni olduğu için 7. saatte Lazca dersine girebildiğini, bu saatte dikkatleri dağılan öğrencilerin “ders yapmayalım, beden eğitimi yapalım ya da dışarıda oyun oynayalım” şeklinde ısrarlarıyla karşılaşmış.

Velilerin yaklaşımlarını net bir şekilde şöyle ifade ediyor Öğretmen5:

Veliler kesinlikle yanaşmadılar. Velileri bir şekilde ikna etmeye çalıştık. (...) Velileri tek tek aradım. Evlerine gittim. Sokakta zaten görüştüğüm insanlar. Onlar da şunu söylediler 'hocam gerek yok, zahmet etmeyin. Biz çocuklarımızı matematik ya da başka kurslara göndermek istiyoruz.' Onlarla konuşarak ikna ettik. Bir seneye mahsus bizi çocuklarla bir bırakın. Biz bir şeyler yapmaya çalışalım dedik.

Bu öneriye daha sert tepkiler gösteren veliler de olmuş:

Hemşinli öğrencilerim vardı. O (öğrencilerin) velileriyle tartışmalarımız da oldu. 'Gerek yok, sen benim çocuğuma Lazca öğretme' şeklinde. Fakat biraz da mecbur kaldıkları için daha ılımlı yaklaşanlar da olmuş: "Bir tanesi Hemşinliydi, ama onun da ailesi tepki göstermedi. Çocuğun başka yere gitme şansı yoktu, Hemşince sınıfı olmayınca velisi de 'hocam size emanet' dedi.

Öğretmen5 derslerin Lazcaya belli bir meşruiyet kazandırdığını ve MEB tarafından müfredata konulmasının bazı şüpheleri giderdiğini aktardı *"Milli Eğitim Bakanlığı'nın onayı olmasa tabi ki daha değişik tepkiler olurdu, ama Milli Eğitim Bakanlığı'nın ve Talim Terbiye'nin onaylamış olduğu seçmeli ders listesine konulduktan sonra halk çok fazla olumsuz bir tepki bildirmedi."* Bununla birlikte Öğretmen5 Lazca öğrenimini hakkında *"ne velinin kaygı duyduğu ne çocuğun kaygı duyduğu bir şey değil"* yorumunu yaparak ekliyor: *"Liselere geçiş sınavlarından dolayı okul idaresi ve aileler daha çok matematik ve İngilizce ağırlıklı dersleri seçtiriyorlar."*

Öğretmen5 ders materyalleri konusunda MEB'in ders kitaplarının yanı sıra *"kendimiz bölgesel ve yöresel olarak nelerden yararlanabiliriz, hangi dokümanları kullanabiliriz onları da kendimiz geliştirerek ders programlarını ve ünitelendirilmiş yıllık planları tecrübelerimize dayanarak yaptık"*larını söyledi ve Lazca derslere girdiği son yılda MEB tarafından yayınlanan kitap hakkında şu değerlendirmeyi yaptı: *"Kitap faydalı oldu. Kitabın eksiklikleri vardı, bölgesel lehçe farkları vardı. Bazı kavram ve kelimelerde sıkıntı oldu ama referans kitabımız oldu."*

"Kürtçe Dil ve Edebiyatı bölümü varsa Lazca Dil ve Edebiyatı bölümünün de olması lazım" diyen Öğretmen5, ders seçimlerinin ancak özel ilgi göstererek yapılabilirdiğini belirtiyor: *"Tercihler olurken ben sınıflara gider çocukları yakın markaja alır görüşür ikna ederdim. Bu doğru değil aslında. Çocuğun özgür iradesine müdahale etmiş olduk. Özel gayret burada devreye giriyor. Öğrencilerle yakın ilişkiler kurmanız, anlatmanız ve ikna etmeniz gerekiyor."*

Derslerin zamanla açılmamasını bezginliğe bağlayan Öğretmen5, Lazca ile ilgili çok sorunlar yaşamadığını ancak derslerin her alanda özveri gerektirdiğini, bunun da öğretmenin üzerinde ekstra bir yük oluşturduğunu dile getirdi. Bu yükü hafifletmenin idare, veli ve öğrencinin katılımlarıyla mümkün olduğunu belirten Öğretmen5, görüşmemizi şu cümle ile sonlandırdı: *"İyi ki yapmışım diyorum, ama artık yapacak mecalim de yok."*

Öğretmen5 ile Artvin Borçka'da gerçekleştirdiğimiz görüşmeden sonra Hopa'ya geçtik ve emekli eğitim müfettişi ve yerel aktivist Hasan Azaklı ile görüştük. Hasan Bey bize yerel politikada bu sürecin izdüşümlerini anlattı.

Hasan Azaklı'ya göre, ilk başta Lazca özelinde sıcak bir iklim yaşanmış ama bu sorun seçmeli dersle çözülecek bir şey değil. Bu bir basamaktı, ancak bunu da

sahiplenme konusunda ciddi bir sıkıntı yaşanmış. Azaklı şöyle devam ediyor:

“Bunun değişik nedenleri var. Birincisi, sol kesim buna sahip çıkmadı. O konuda sosyal şoven bir tutum var. Yani bu kardeşlik-mardeşlik diyorlar ama uygulamasında bir sonuç çıkmıyor. Hâlâ o resmi ideolojinin kalıntıları arasında o sol kesim boğuluyor. Bunu sahiplenemedi bir türlü, destek veremedi. Destek vermek istedi ama sanki ‘yahu bu şimdi nereden çıktı’ anlayışı hâlâ hâkim. Şimdiki sol parti dediğimiz ÖDP’den tutun da genel Türkiye’deki solun böyle bir handikapı var. Eğitim sendikalarından da böyle bir şey çıkmadı. Mesela Eğitim Sen, eğitimciler açısından destek olma, okullarda kendi üyelerini bu konuda teşvik etme, en azında bu konuda bir adım atma yoluna girmediler.”

Lazca derslerin zayıf kalmasını ve kısa sürede sönümlenmesinin bir sebebini Azaklı, Laz STK’ların Lazca konuşulan sahadaki zayıflığına bağlamaktadır:

“Laz kültür çevresi genelde metropolde. Tabandan bir dayanakla oturan bir şey olmadı. Olmayınca seçmeli dersin verilmesi gereken yerlerde cılız kaldı. İstanbul Ankara gibi metropollerde daha güçlü bir yapı var akademik olsun, örgütlenme olsun bu yerele yansımada. Kendi toprağında istenen düzeyde olmayınca asıl dersin verilmesi gereken yerde cılız kaldı veya şöyle oldu: İyi niyetli Laz öğretmen arkadaşların kendi çabalarıyla, özverileriyle, mevzuatı iyi okumalarıyla ben bunu açarım diye müdürleri ikna ederek oldu. Bazı tek tük okul idarecileri buna ön ayak oldu. Lazcaya sıcak baktığından oldu. Yani yoksa yerelde tam anlamıyla bir kültür potansiyeli yaratılıp da Laz kültür çevrelerinde tam olarak bu talep örgütlenme tarzında bir çaba ile olmadı.”

Ancak, çok talep olmayınca, idare de bu işe pek sıcak bakmayınca sönümlendiğini aktaran Azaklı, bu derslerin zorunlu yapılması gerektiğini savunuyor. Şimdiki şartlarda bunun mümkün olmadığını ama bu konuda ciddi anlamda, her çevrenin bunu desteklemesi gerektiğini, bu derslerin kültürlerin, dillerin yaşaması, ifade edebilmesi, yok oluşa direnmesi için bir kazanım olduğunu ifade ediyor.

Bazı öğretmenlerin çocukları için Lazca ders başvurusu yaptıklarını ama netice alamadıklarını da aktarıyor Azaklı, ancak yeterli sayıya ulaşamamış öğretmenler ve diğer öğretmenlerin de, idarenin de Lazca sınıfına sıcak bakmadıklarını belirtiyor.

Eğitim Sen’e daha yakın olmakla birlikte, Eğitim Sen’in sosyal şoven bir tavırla dersleri sahiplenmediğini ancak Eğitim Bir-Sen’in Lazca derslere daha makul yaklaştığını ve bu konuda kolay ikna edilebildiklerini iddia eden Azaklı, yerel yönetimlerde de daha solcu görünen politik grupların bu konuda daha muhafazakar bir tavır takındıklarını ifade ediyor:

“Ben sosyalist görüşlü bir insanım, ama bu CHP’lileri ikna etmek kadar zor bir şey yok! Bir, iki, üç kez gittiğinizde bir şekilde AKP’liler ikna oluyor: ‘Lazcanın insani olarak...’ diyorsunuz, çok da muhafazakâr davranmıyorlar. Ama CHP’liler bu konuda biraz daha muhafazakâr oluyor ama genelleştirmeyeyim, biraz değişiyor.”

Son olarak Azaklı, sokaktaki insanın ancak %8'inin Lazcanın MEB'e bağlı okullarda seçmeli ders olarak okutulabildiğinden haberdar olduğunu tahmin ediyor, bu oranın öğretmenler arasında da %40'ı geçmeyeceğini ekliyor.

17 Temmuz günü Birol Topaloğlu ve oğlu Şina ile görüşüldü. Şina 2014-15'te 5-6. sınıflarda Lazca derslere girmiş bir öğrenciydi. Babası Birol Bey'de tanınmış bir Laz müzisyen.

2014-16 arasında bu derslere girmiş bir öğrenci olarak Şina Topaloğlu bu dilin ekonomik ve akademik bir başarı sağlamayacağını özellikle işaret ediyor ve "ama dilin yaşamasını sağlamak da gerekli" diyerek ekliyor: "Derslerin devam etmesini istedim. Lazca anlamamı geliştirdiği gibi belki konuşmam da geliştirdi ama olmadı."

Duyarlı bir ailede doğup büyüyen Şina Topaloğlu, dersi seçmesindeki gerekçesini anadiline olan duyarlılığa bağlıyor: "Dilimizi öğrenip kendi memleketimi tanımak istedim. Kendi memleketimi anlayabilmek için kendi irademle Lazca dersini seçtim."

Lazca sınıfındaki izlenimlerine "benim sınıfımda kimsenin Lazcayla ilgisi yoktu. Zaten herkes Laz da değildi. Hiç bu bölgeyi olmayan kişiler de vardı" diyor. Yine, "alfabeyi daha önce görmüştüm ama kullanmamıştım tabii hiç. Yazmayı öğrenmek açısından ilkti. Bana zorlayıcı geldi açığı."

Son olarak Öğrenci1 ile görüşmemizi şu cümle ile bitiriyoruz: "Keşke eğitim sistemi biraz daha farklı olsaydı da Lazcanın biraz daha üzerine gidilseydi."

20 Temmuz'da Arhavi'de yaşayan Laz yazar ve aktivist Osman Şafak Büyüklü ile görüştük. Kendisine hem bir aktivist, hem de 90'lardan bu yana işin içerisinde olan bir Laz aydını olarak 2012 öncesinde okullarda Lazca dersler olacağı aklınıza gelir miydi diye sorduk, Osman Bey'in cevabı Laz kültür hareketi için bu derslerin önem ve değerini, yarattığı heyecanı açıklayıcı nitelikteydi: "*Hiç aklıma gelmezdi. Rüya gibi bir şey, ama oldu.*"

Osman Bey bu rüyayı gerçeğe dönüştürüp sürdürme konusunda Laz aydınlarının başarısız bir karne verdiklerini söylüyor: "*Bu işe yürek vermiş kişiler olarak işin üzerinde çok fazla duramadık, bu seçmeli derslerin üzerinde. (...) Bir de veliler pek ilgilenmediler. Ne işlerine yarayacak Lazca, onun yerine İngilizce, matematik öğrensin de hayatlarında bir işe yarasın dediler.*"

Arhavi'deki bazı okul müdürlerinin dersleri istemediği ve hatta seçilmiş dersi bile öğretmen yokluğunu bahane ederek engellediğini aktarıyor. Müdürle görüşmelerini şöyle aktarıyor:

Müdür Lazca ders verecek öğretmen yok dedi. Benim önerdiğim öğretmenim kadındı, hamileydi. O, dersi veremeyecek dedi. Başkasını bulalım dedim. Ben başkasını bulup programı karıştıramam dedi, kestirip attı. (...) Güya hak verildi ama bir taraftan da öğrencilerin bu dersleri seçmesini istemiyorlar aslında. Öğretmenler de korkuyorlar.

2015 yılında ders seçim tarihinin değiştirildiğini, bu değişimden haberdar olmadıkları için o yıl kampanya yapamadıklarını ve bunun da Arhavi'deki ders seçimlerinin düşmesine sebep olduğunu da ifade eden Osman Bey, Lazcanın konuşulduğu bütün ilçelerde sınıf açılmasına rağmen Hopa'da açılmamasını, korunmak istenen Laz-Hemşinli dengesine bağlıyor:

Bir Hopa da açamadık o dönem. CHP'lydi belediye, onlar da ilgilenmediler. Hemşinliler de açar diyorlardı. Hopa festivalinde bir stant açalım demiştim, [belediye başkanı] olmaz dedi. Neden olmaz dedim. Hemşinliler de var burada, olmaz, onlar da ister dedi. Onlar da açsın biz de açalım dedim. Olmaz dedi.

1970'lerden bu yana Ardeşen'de yayın hayatını devam ettiren, Ardeşen'in Sesi Gazetesi'nin sahibi Fatih Kahya ile görüştük. Fatih Bey YDL dersinin açıklandığı ilk yıllarda bu derslerden ulusal medya üzerinden haberdar olduklarını, ancak Lazca sınıfların da açıldığına dair bilgi sahibi olmadıklarını anlattı. MEB tarafından Lazca dersinin okutulmasını önemli bir gelişme olarak değerlendiriyor ve kültüre sahip çıkılması açısından bu gelişmeyi önemli buluyor. Bununla birlikte kendi gazetelerinde buna dair bir haber şimdiye değin yapmamışlar.

EK 2: YAŞAYAN DİLLER VE LEHÇELER DERSİ ÇALIŞTAYI

9 Ağustos 2020 günü Zoom üzerinden gerçekleştirilen çalıştaya öğretmen, akademisyen ve sivil toplum aktörlerinden oluşan 25 kişi katılmıştır. Bütün çalıştay konuşmaları deşifre edilse de bu raporda hepsine yer vermemiz mümkün değil. Bu sebeple bütün katılımcılara tekrar teşekkür ederek, bazı kişilerin ve özellikle de Lazca harici diller üzerine çalışan kişilerin sunumlarına burada yer vermek isteriz.

Kürtçe üzerine çalışmaları ile bilinen Diyarbakır Hak İnisiyatifi'nden Reha Ruhavioğlu'nun çalıştaydaki konuşması şöyleydi:

Teşekkür ederim. Özellikle öğretmen arkadaşlar farklı alanlardaki deneyimlerini aktardılar. İşin zorluklarını anlamış olduk. Birbirimizden çok farkımız yok gibi. Şimdi birincisi bürokrasiyle ilişkilerimiz var. Bürokrasi bu meselede her ne kadar bu hakkı kerhen tanımış olsa da işi kolaylaştırıcı değil, şeffaf değil. Yardımcı olmuyor, öğretmenlerin, okulların bu hakkı talep eden insanların işini kolaylaştırmıyor. Belki bürokrasiye ayrı bir başlık açmak bürokrasiyi burada tartışmak gerekiyor.

İkincisi bu dil eğitiminin yani bu seçmeli dil derslerinin zorluklarını kategorize etmek. Bir bürokrasiden kaynaklanan sorunları var bunun. Bir de kamusallaştırılmaması, yani sivil toplum ve sendikaları ilgilendiren bir boyutu var. Burada Eğitim Sen'in temsilcisi var, ama Ömer Bey'in de söylediği gibi, diğer sendikaları da içerecek şekilde, bu sendikalara düşen rolün sendikaların önüne bir daha götürülmesi gerektiğini düşünüyorum.

Bir de aileler meselesi var. Aileler için herkes politik bir saikle bu dili sahiplenmiyor. Kürtçe için söyleyecek olursam dil politik bir eksende ilerliyor. Bizim dil araştırmamızda şöyle bir bilgi hatırlıyorum; özellikle görüşmelerde 2013-2014-2015 arası çocuklarını Kürtçeye yönelten Kürtçeye teşvik eden aileler, politik bir odakla da düşünerek, bunu yapıyorlardı. Politik bilinçle bunu yapıyor olduklarını söylüyorlardı. Ancak bugün de aynı gerekçelerle çocuklarını Kürtçe öğretecek kaynaklar aramak, oraya göndermek bu işin mücadelesini vermekten çekindiklerini de söylüyorlar. Dolayısıyla Türkiye'deki politik atmosfer Kürtçenin ne olacağıyla ilgili oluyor. Burada ailelerin iki talebi veya eleştirisi var. Şöyle diyorlar: Devlet Kürtçeyi çok kriminalize ediyor. Dolayısıyla Kürtçeyi talep etmek, Kürtçeyi hayatın bir parçası haline getirmek zor bir şey oluyor. Ama öbür taraftan Kürt siyasetini de eleştiriyorlar. Kürt siyasetine de

dili fazla politikleştirdiği için, dolayısıyla devletin hedefi haline getirdikleri için kızıyorlar. Yani Türkçe nasıl politikanın tartışma konusu değilse daha apolitik, tamamen politikanın dışına atalım değil, ama politikleştirmeden bir dil mücadelesi yürütmek gerektiğini düşünüyorlar. Böyle söylüyorlar daha çok. Bu aileler bahsinde nasıl bir dil eğitimi bu ailelerin işini kolaylaştırır, onların hayatına daha kolay girebilir belki böyle bir bahis açılıp üzerine düşünülebilir önemli bir nokta bu.

Yine okul ve çevrenin daha köy yerlerinde, daha küçük yerlerinde hiç yokken bu kursu açmak, bu dersi açmak nasıl karşılanır? Okulda hem öğretmen grubu içinde hem idarecilerin çekinceleri bütün bunları nasıl kümeliendiriyoruz ve bunları nasıl çözer, bürokrasi hangi adımları atarsa işler kolaylaşır belki böyle bir kaygının üzerine düşünmek lazım.

Öbür taraftan kaynaklar çok yetersiz. Sadece işin formasyonunu alıp gelmiş öğretmenler olmadıkları için öğretmenler dersleri çok verimli işlemiyor, işleyemiyor çoğunlukla. Buna dair kaynakları da çok yetersiz. Bir kitabın gelip size ulaşması uzun bir zaman alıyor bazen. Bunu bu sene düzelttiler, ama bu sefer de 7. sınıfa koymuşsunuz dersi. 7. sınıfın kitabı geliyor fakat bu çocuk 5. ve 6. sınıfın Kürtçe derslerini görmemiş. Böyle bir sıkıntı var yani, pratikten de kaynaklanan epey sorun var.

Öbür taraftan yine aileler bahsiyle ilgili olarak biz kaybolan dillerden, kaybolmaya yüz tutan dillerden, kullanımı çok azalmış dillerden bahsediyoruz. Yani Kurmanciyi dışarıda bırakın, (...) bu diller ya ölmüşler, (...) ya da can çekiyorlar. Böyle bir dili bir çocuğa öğretmek onun için ekstra bir yük. Hem gündelik hayatı için bir yük, hem okuldaki dersleri arasında ekstra bir yük. Bu yükü bir çocuk neden omuzlasın? Bunu politik bir yükten kurtarmak gerekiyor. Yani gündelik hayatta bunu yaygınlaştırmak, bu işi kolaylaştırabilir. Bununla birlikte kaybolmaya yüz tutmuş bir dili öğrenmiş bir çocuk, diyelim ki bu okulda siz Zazaki'yi seçtiniz ama iki okul ötede bilim uygulamaları gibi bir ders seçiliyor bunun yerine. Bu çocuk bilim uygulamaları dersinde katedilen ilerlemeden geri kalıyor dolayısıyla. Bu yüzden Türkiye'de kaybolan dilleri öğrenen çocuklar için bir teşvik sisteminin geliştirilmesi için belki bir tartışma başlatmak lazım.

Tüm bunlar bürokrasinin bu konuda ayak diremesiyle birleşince, ama öbür taraftan meselenin sahipsizliği de söz konusu. Bülent Hocam bir iki kez atf yaptı, işin bilgisini ortaya koymak ile aktivizmini yapmak, hak savunuculuğunu yapmak birbirine giriyor. Belki burada işin aktivizmi nasıl yapılır ya da nasıl yapılmalı üzerine raporda değerlendirilebilecek bir tartışma iyi olur. Çünkü siyasi aktörlere baktığımızda Kürt siyasi aktörlerin bu Kürtçe seçmeli dersleri sahiplenmemesinin en temel gerekçesi Kürt halkı bunu istemiyor gibi bir şeydi. Yani siyasal ve kamusal aktörlerin Kürt halkının bunu gerçekten isteyip

istemediği meselesinin mi, onun temsiliyetini mi yapıyor yoksa kendilerinin politik bagajının içinde bu kadarına karşı çıkmak var, ama halkın böyle istemediğini de bu pozisyonu güçlendirecek bir argümana mı dönüştürüyorlar. Bu konu bence biraz muğlak. Kamuoyunun güçlü bir şekilde bu derslerden haberdar olduğu ve anadilde eğitim denilen bir olgunun da olduğu, dolayısıyla anadilde eğitimin yanında bunun çok düşük bir şey olduğu ve bu yüzden karşı olmak gerektiği gibi kolektif bir tutum görmüyorum. Yılda en az bir tane iki tane dil araştırması yapan birisi olarak, bunu belki bir Kürt kamuoyuna sormak lazım.

Öbür taraftan HDP gibi bir siyasal aktörden bahsedelim. Anadilde eğitim bahsi sebebiyle Kürtçe için böyle bir şeye toptan karşı olabilir. Ama HDP bugün çok daha azınlık olan, kamusal aktörlerinin ve topluluklarının iki saatlik seçmeli derslere de razı olduğu yerlerde de bu talebin öncülüğünü yapmıyor ve bu talepleri toplumsallaştırmıyor. Hadi diyelim ki Kürtçe için özellikle böyle bir şey var, dolayısıyla siyasetin bu meseleyle ilişkileneceğinde bir problem var. Yine aynı şekilde Eğitim Sen ve diğer sendikalar için de bu durum söz konusu. Çerkesler bugün biz bununla idare ediyoruz, sendika bizim yardımcımız olsun dediğinde eğer sendikadan 'yok bu sizin için doğru olan değil' diye bir cevap alıyorlarsa burada sendikalar, hak örgütleri, siyaset, toplumun kendisi adına başka bir karar vermiş oluyor. Bu başka bir problem.

Bütün bu problemler hem iki oturumdur önümüzden geçen tartışmalar odağında tekrar billurlaştılar hem muhtemelen raporda biz bunları biraz daha detaylı göreceğiz. Üzerinde daha iyi tartışacağız. Başa dönecek olursam bu bir durum tespiti olacak ve biz bunun üzerine buradan çıkacak malzeme üzerine Türkiye'de dil meselesini daha da detaylı, daha teferruatlı konuşacağız.

Kafkas Dernekleri Federasyonu'ndan Ömer Atalar'ın konuşması da Çerkesçe seçmeli derslerin genel durumu hakkında bilgi vermektedir:

Bizim federasyonumuz Çerkeslerin yoğun yaşadığı yerlerde örgütlü olan derneklerin çatı kuruluşu. 31 il ilçede 53 dernek üyemiz. Bu seçmeli dersler konusunda Çerkesceyle ilgili kısmını ağırlıklı olarak federasyonumuz götürdü. Özlem Aydemir de bizimle beraber. Bir ekiple birlikte ders kitaplarını hazırlayıp Milli Eğitim Bakanlığı'na hibe ettik karşılıksız. Ciddi profesyonel bir emek var.

Bizim bir avantajımız anavatanımız Kafkasya'da özerk Cumhuriyetlerde bu diller resmidir. Her ne kadar orada Rusça, Türkiye'de Türkçe gibi hâkim bir dil olsa da, etkili bir şekilde Rusça kullanılıyor resmi işlerde, üniversite eğitiminde Rusça kullanılıyorsa da belli bir ölçüde, yayınlarda olsun temel okullarda ilkokul, ortaokul, lise de temel eğitimde bir Çerkesçe dersi var, kitapları var, üniversitede dersi var. Oradaki alt yapıdan da bir ölçüde yararlandık fakat tamamen özgün ders kitapları hazırlandı.

Yine bir AB projesiyle öğretmenler yetiştirildi, anadille ilgili sertifikalar verildi. Bunların hepsi Milli Eğitim Bakanlığı öğretmeni değildi, bizim derneklerimizde de Çerkesce dersleri var. Bu dersleri veren öğretmenlere dönük de bir sertifikalandırma yapıldı bu projede. Abazaca bizde biraz farklı bir dil gibi. Abazaca için de federasyonumuzdan öğretmenler yetiştirildi ve ders kitabı şeklinde eğitim materyalleri de hazırlandı.

Kürtçe için 50 bin gibi bir rakamla başladıklarını söylemişti Reha. Biz iki sınıfla başladık. ... Yine derneklerin de gayretleriyle 16-17'ye kadar çıktı Kayseri'de açılan seçmeli ders sayıları. Fakat daha sonra tekrar Reha'nın da bahsettiği gibi bürokratik bir takım engellemelerin de devreye girmesi, öngörülemez takvimler vs. nedeniyle şu anda 5 sınıf Çerkesce var.

Abazaca daha önce 2014- 2015-2016 yıllarında Hendek'te açılmıştı. Fakat devam etmiyor. Çerkesce için Adigece için şu anda 5 sınıfımız var. 3'ü Düzce'de 2'si Kayseri'de. Kayseri 2015'te 17 sınıfa 210 öğrenciye kadar çıkmıştı. 2016'da 16 sınıfa düştü. 2017'de 10 sınıfa, 2018 5 sınıf, 2019'da 2 sınıfa düştü. Köylerde biraz daha rahat oluyor, fakat köylerde nüfus kalmadı, genç öğrenci yok. Okulların hemen hemen tamamına yakını kapalı. ...

Bizim iki bölümümüz var Çerkes dili konusunda eğitim veren: Düzce Üniversitesi'nde üçüncü yıl. Bu yıl mezun verdi. Kayseri'deki Çerkes Dili Bölümü de 3. sınıfa geçiyor. Bunlar aslında Hüseyin Çelik bakanken açılma kararı alınmış bölümler olmasına rağmen uzun yıllar açılmadı. Samsun'da da bir bölüm açılması gerekiyordu. Onun açılmasını tamamen engellediler. Yine Düzce'de Abazaca kağıt üzerinde açıldı fakat öğrenci alımı yapmıyorlar. Orada biraz Gürcü lobisinin de etkisi var. ...

Kürtçe için 100'ün üzerinde atama yapıldı fakat Çerkesce için hiç atama yapılmadı bugüne kadar. Dolayısıyla bizim matematik öğretmeni Çerkesce biliyorsa ya da Türkçe öğretmeni daha şanslı oluyor dil öğretme nosyonu var. Ama matematik öğretmenin hiç dil öğretme nosyonu yok. Diğer taratan tabi Çerkesceyi tüm öğretme yöntemleriyle değil aileden öğrenmiş oluyor öğretmen. O dili öğretme kapasitesine sahip değil. Fakat bu öğretmenlerle veriliyor. Henüz atama yapılmadı. İlgili bakanla da görüştük. Daha önce bakan yardımcısıyla, müsteşarlarla da görüştük fakat istediğimiz atamayı alamadık.

Bir de 3 tane seçmeli ders var. Hadi biri matematik uygulamaları, biri Hz. Muhammed'in hayatı olsun ama biri de kendi seçtiği ders olsun. Onu da yapamıyoruz. Bunu aşmak için bakana (...) söyledik, biz elektronik seçim yapılsın. Yani ders seçimleri elektronik olarak yapılsın. Günün sonunda hiçbir öğrenci yoksa çocuk onu değiştirir ya da okul idaresi bir şekilde bir formül bulur.

Aslında bizim Avrupa'daki Türk işçilerin, Türkiye'den giden öğretmenlerle

aldıkları eğitimlerle 10 öğrenci sınırlaması yok. Çok daha düşük. 5 -7 gibi sınırlar var. Bunu da masaya koymak gerekiyor.

Bu öğrencilerin ders seçimleri elektronik olarak yapılırsa biz gerçekten kaç velinin çocuğuna Çerkesce öğretmek istediğini göreceğiz ve buna dönük bir şeyler çıkarabileceğiz. Öbür türlü şu anda 5 sınıfla masaya oturmuş oluyor. Türkiye’de sadece 50 kişi Çerkesce öğrenmek istiyormuş ya da çocuğuna öğretmek istiyormuş gibi bir tablo ortaya çıkıyor. Bu tablo gerçeği yansıtmıyor. Elektronik ortamda seçim yapılabilirse gerçek tabloya daha yakın bir durum ortaya çıkar.

Reha’nın bahsettiği şeyler bizim toplumumuz için de geçerli. Çocuğum fişlenir mi, mimlenir mi? İleride işe girmesi için sorun olur mu? Hepimizin bildiği sorunlar bunlar. Bizim toplumumuz için de geçerli. Hatta bir okulda Çerkes öğretmen olması dezavantaj oluyor. Çünkü bu okulda yine Reha anlattı, öteki köyde açılmıyor hocam, niye bizim köyde açalım, başımızı belaya mı sokalım düşüncesinin bir benzeri şu oluyor. Vay bu öğretmen Çerkesçilik yapıp burada sınıfaçtırmış. O okulda belki Çerkes öğretmen, müdür, müdür yardımcısı olmasa sınıfı daha rahat açtıracamız, çünkü mimlenme riski yok. Etnik kimliğimden dolayı beni mimlerler, diye korkuyor öğretmen. Böyle bir genel tablo var.

Artvin’in Murgul ilçesinde 4 yıl boyunca Gürcüce öğretmenliği yapan Fatih Meydan, çalıştayda yaptığı konuşmasında, derslerin başlaması ve sonlanması ile ilgili şunları söyledi:

Şöyle özetleyeyim Gürcüce konusunda: 2015 yılında başladı. İlk ders Sakarya’da Mustafa hocamızla başladı. O bir sene devam ettirdi ondan sonra biz devraldık tabi yerel halkın da desteğiyle. Birçok girişimle açma fırsatı bulduk ve 4 yıl boyunca ben devam ettirdim Murgul’da bu dersi. Hep tek sınıfla devam ettim tabi ki, Sakarya’da da tek sınıf açılmıştı. Biz de tek sınıfla devam ettirmek zorunda kaldık. Ben normalde sınıf öğretmeniyim ve boş derslerimde ortaokullara gidip bu dersi vermek durumundaydım. İlk yılımdan sonra tercih sayımız çok arttı fakat benim zamanımın olmaması veya farklı bir Gürcüce öğretmenin temin edilememesinden dolayı sadece bir sınıfla devam ettik.

(...)

Benim avantajım şuydu: Şavşatlıyım, Artvin bölgesinde yerel halktan biri olarak sözü geçen aileler veya kişilerle olan ilişkilerimden dolayı müdürler bu sıkıntıları bana pek çıkaramadılar. Çünkü her sıkıntı yaşadığımda birilerine haber verip bu sorunları onların yardımlarıyla aştık. Zaten ilk dersi açarken de ben hiç müdürle konuşmadım. Ondan önce birkaç defa müdürlerle, sendika veya başka sebeplerle tartışmalarımız olduğu için çok muhatap olamıyorduk. (...) Resmi bir şekilde ilişkimiz vardı. O ders sürecini de başlatırken zaten Murgulluların talebiyle oldu.

Böyle bir şey başlamış. Herkes yapıyor sen niye yapmıyorsun? Bu kadar ilgilisin falan diye. Ben de zaten sadece öğrencilerimle ve velilerle görüştüm. Gidin okula dilekçenizi verin ve bir sıkıntı çıkarırsa müdürle bir şekilde konuşun diye. Bu şekilde başladık.

İlk başladığımızda 5. sınıfla başlamıştık. Ondan sonraki yıl, 4. Sınıflar benim öğrencilerimdi onlara seçtirdim. Benim öğrencilerimle beraber aynı okulda, zaten okul Murgul'da tek bir okul ve tek bir ortaokul var. Aynı okuldan yaklaşık 40 öğrenci seçti. Biz bunları tamamen karşılayamayacağımız için ertesi yıl 23 kişiyle sadece benim sınıfımla devam ettik. Ondan sonraki yıl 60 kişi seçti yine kendi öğrencilerimle devam etmek istedim, öyle bir başlangıç yaptığımız için öyle devam ettik. Sonra bir müdür değişikliği oldu okulda. O müdür gelene kadar tabi biz tercihlerimizi yapmıştık ve bir düzen sağlamıştık. Öğrenciler tercih ediyor ve ben derse başlıyorum yani, artık birilerini araya sokmaya birilerini ikna etmek zorunda kalmıyorduk ama yeni müdür ikinci yılında hiç beklemediğimiz bir şekilde davranarak ... seçmeli ders listesinden bütün dersleri çıkardı. Sadece 5 ders bu dini temelli Hz. Muhammed'in hayatı falan ve bir de Türkçe, matematik koyarak diğer dersleri seçmeli ders formundan çıkararak bu şekilde sunmuş. Çocuklar sistemin değiştiğini düşünerek bana haber vermedi. Benim haberim olduğunda da zaten ders seçim süresi dolmuştu. Gerçi sizler biliyorsunuz zaten bunun çok da bağlayıcı bir yönü yok aslında sene başında da hatta dersler başladığında da seçmeli dersler istedikleri gibi değişebiliyor ama böyle bir sorun yaşadık. Ondan sonra da o 4 yılın ardından devam ettiremedik.

Zazaca derslerin tercihi için 2019'da bir kampanya yürüten Zazader'den Şükran Lılek Yılmaz, Zazader'in bu kampanyasını ve sahadaki deneyimlerini şöyle aktarmıştır:

Biz 2019-2020 eğitim öğretim yılı için Mayıs-Haziran 2019 yılında Tunceli Valiliği'ne başvuru yaparak böyle bir çalışma yapmak istediğimizi velilere, okullara, okul yöneticilerine, öğrencilere ulaşarak seçmeli Zazaca derslerin artırılması için çalışma yürüteceğimizi ve bu konuda bize izin verilmesini ileten bir dilekçe sunduk. Dilekçemiz onaylandı. Üç basamaklı bir çalışmaydı. Eylül ayında, Ekim ayında ve Şubat ayında olacaktı. Eylül ayındaki kısımda öncelikle İlçe Milli Eğitim Müdürlükleri ve okullara ulaşarak, Ekim ayında velilere ve öğrencilere ulaşabilmek için çalışmalara başlayacağımızı söyledik, derdimizi anlatmak için. Tunceli ilçe sınırları içerisinde bütün okullara ziyarette bulunacağımızı belirttik. Ekim ayında veli toplantılarına katıldık. Zannediyorum Zazaca öğretmeni hocam söylemişti, okul müdürlerinin inisiyatifinde her şey, tamamen onlara bağlıydı. Gönderilen resmi yazılar da çok dikkate alındı mı alınmadı mı emin değiliz. Okul müdürlerinin inisiyatifine bağlı olarak bizim çalışma yürütmemizi kabul eden ya da onaylayan müdürlerin bizi toplantı

tarihinden haberdar etmeleri sonucunda biz çok sınırlı olarak birkaç okula ulaşabildik. Merkez ilçede ve Ovacık, Pülümür ilçelerinde toplantılara ancak katılabildik. Diğer ilçelere vakıf olamadık maalesef.

Üçüncü basamağı Şubat ayında seçmeli derslerin yapılacağı ve sisteme girileceği tarihti. O dönemde biz yine velilere ve öğrencilere ulaşarak, okul bölgelerinde afiş asmak, el ilanları dağıtmak şeklinde planlamıştık. Ancak hepimizin de malumu, seçmeli derslerle ilgilenenler olarak biliyorsunuz ki ani bir kararla Aralık 2019 MEB'den gönderilen bir yazıyla seçmeli derslerin yılbaşından önce, veli ve öğrencilerin bilgilendirilerek akabinde 9 Ocakta veri girişlerinin gerektiğine dair bir yazı gönderildi. Böyle olunca bizim Şubat ayı için hazırladığımız programda yaşanan ani değişim sonucunda okullarımızı ziyaret edemedik. ... Böyle olunca biz merkezde yaşayan, projede saha çalışması yürüten bir emekli öğretmen arkadaşımız merkez ilçe ve okulları ziyaret ederek en azından okul müdürlerine hatırlatmalarını, okul girişlerinde Zazaca farkındalık bildirilerini dağıtmaya gayret etti. Biz de İstanbul'dan üç arkadaş iletişim bilgilerine ulaşabildiğimiz okul müdürlerini arayarak ani değişiklik nedeniyle gelemeyeceğimiz için kendilerinden duyarlı olmalarını talep ettik. Sağ olsunlar içlerinden ilgilenenler oldu. Bizi kırmadılar ve seçmeli derslerde Zazacayı özellikle onlar da belirterek tercih yapılmasını sağladılar.

Bizim projedeki hedefimiz yüzde 100 artış sağlamaktı. Çünkü en son 2018-2019 yılında Tunceli il sınırları genelinde yalnızca Ovacık'ta bir ortaokul, Tunceli ilçe merkezinde iki okul olmak üzere üç okulda ders seçimi yapılmıştı. Bunların da sayısı yanlış hatırlamıyorsam 135 ya da 136 idi öğrenci sayısı. Bizim hedefimiz yüzde 100 artırmaktı. Hedefimizi aştık gerçi, ama Milli Eğitim Bakanlığı seçmeli derslerin giriş tarihini değiştirmemiş olsaydı, belki biz kendimiz gelip bütün okullara ulaşma imkanı bulmuş olsaydık, tercihler daha fazla olabilirdi.

Sahada bizim en çok zorlandığımız şeyler ya da karşılaştığımız sorunlar, bize ilk söylenen Zazacayı öğrenip ne yapacaklar, bu çocuklar LGS'ye hazırlanıyorlar. Matematik, Türkçe, İngilizce öğrenmek istiyorlar ya da aileler öyle istiyor. İkincisi de Zazaca seçseler bile açamayız çünkü öğretmen yok bahanesiydi. Halbuki hepimiz biliyoruz ki iki üniversitenin Zazaca Dili ve Edebiyatı vardı ve buradan mezun olan öğrenciler var. Şimdiki adıyla Munzur Üniversitesi'nde iki yıl arayla 104 öğrenci mezun olmuştu yanlış hatırlamıyorsam rakamı.

Diğer bir sıkıntı da okul idarecilerinin siyasi baskılardan Zazaca dilini Kürtçe dilini ya da işte herhangi bir dili seçmeleri halinde bürokrasiden görecekları zorluklar olabileceğini düşündükleri için. Oysa her ne kadar Valilik, İlçe Milli Eğitim Müdürlüklerine yazılı olarak gönderilmiş olsa da yine bu yazıdan haberdar değilmiş gibi davranan müdürlerle de biz karşılaştık. Ya da öğretmen bulma sürecinde yaşanacak zorluklarda mücadele etmeye vakti olmadığını

söyleyen öğretmenlerle de karşılaştık.

Sonuç olarak biz hedefimize ulaştık ve aştık diyoruz ama gönül isterdi ki nüfusun büyük oranının Zazaca konuşulduğu bir ilde ve ilçede daha çok öğrenci bu dersi seçmiş olsaydı ama maalesef bu isteğimiz olmadı. Yine de bir kelebek etkisiyle belki kulaktan dolma önümüzdeki yıllarda tercihler artabilir.

Bingöl'de Zazaca öğretmenliği yapan bir katılımcı, norm kadro alarak bu derse atanan bir kişi olarak tecrübe ve kaygılarını şöyle dile getirmektedir:

Zazaca öğretmeniyim. 2018'den beri Bingöl'de öğretmenlik yapıyorum. Söylemek istediğim birkaç önemli şey var. Özellikle bu ders seçme dönemi genellikle şubat ayında ikinci dönemin hemen başında oluyor. Okullar bununla ilgili öğrencilere dilekçe dağıtıyorlar. Ama tabii bununla ilgili şunu gördüm Bingöl'deki izlenimimde; bunlar tamamen formalite. Müdür yardımcısı elinde dilekçeyle sınıflara geliyor, elinde seçilecek dört tane seçmeli ders varsa, öğrencilere diyor ki bu dersleri seçin, velilerinize imzalatıp getirin. Tamamen formalite aslında. Okul yönetiminin kendi inisiyatifine bağlı. Ders seçilse bile okul başladığında ilk iki haftada bu dersleri değiştirebiliyor.

Kendimden örnek vermek istiyorum. İlk atandığımda benim güvenlik soruşturmam iki ay uzun sürmüştü. Gideceğim okulda 28 saat ders vardı. Ben okula gittiğimde okul müdürü dedi ki yok böyle bir ders. Dedim nasıl yok? Zaten sistemde var. Sonra öğrendim ki okul müdürü bu dersi değiştirmiş, bunun yerine başka dersler seçtirmiş. Ondan sonra ben orada norm fazlası oldum ve başka bir okula gitmek zorunda kaldım. Tamamen okul müdürünün inisiyatifine kalmış. Öğretmenin okul müdürüyle ilişkisi iyiye, olumlu sonuç alabilir. Okul müdürü negatif tutum sergilerse bununla ilgili il milli eğitim müdürlüğüne gidip derdinizi anlatırsanız onlar bir şekilde yardımcı olabiliyorlar. Bazı okullarda öğrenci talep ettiği halde okul müdürleri dersi açmak istemiyor. Biz baktık bunun önünü alamıyoruz gittik milli eğitim şube müdürüyle konuştuk. Kendisi de bu konuda duyarlı bir insandı. Hemen bir telefon etti, okullara ve hocalar gidip tüm sınıflara dersi seçtirdiler.

Görev yaptığım iki okul var biri köy okulu biri şehir okulu. Şehir okulunda 12 saat vardı. Sadece 6. sınıflara seçtiriyordu. Geçen sene okul müdürüyle konuştum, zaten bizim oralı. Dedim bu bizim anadilimiz. Çocuk zaten İngilizce, matematik, din kültürü görüyor. Zaten bu dersler bu çocuğun hayatının her tarafında var. İkna edince bir hafta sonra bana geldi dedi ki bu yıl tüm sınıflara ders seçtireceğiz. Bu yıl toplamda 48 saat olacak. Bu da bir norm kadro daha demek. Yani dediğim gibi tamamen okul yönetiminin inisiyatifine kalmış.

Burada aslında bu alanda çalışan STK'ların velilerle iletişim kurması gerekiyor. Aynı zamanda bürokratik işlemler önemli. Yani siz gidip bir müdürü ikna

ederseniz veya şube müdürünü ikna ederseniz, olumlu bir dönüş oluyor. Bir de şunu fark ettim bu konuda; yabancılar biraz daha duyarlı. Bingöllü bir müdür veya şube müdürü kendi diline daha negatif bir tutum takınırken, yabancı biri daha pozitif bir tutum takınıyor.

... Biliyorsunuz seçmeli anadil dersleri Türkiye’de ilk açıldığı zaman bu alanda öğretmenler olmadığı için birkaç üniversite hemen tezsiz yüksek lisans bölümü açtı ve buradan mezun olan kişiler hemen atandı. Yanılmıyorsam 13 kişi de Zazacadan atanmıştı. Bu atanan 13 kişiden 5 kişi 2019 yılında branş değiştirdi. Tarih mezunuydu tarih öğretmenliğine döndü, Türkçe mezunuydu Türkçe öğretmenliğine geri döndü ama tabi burada bir baskı söz konusu değil, tamamen öğretmenlerin kendi tercihiydi. Hatta bir tane okulda iki Türkçe öğretmeni vardı. Orada iki norm vardı ve bu hocalar sırf norm dersi kapansın diye Zazaca öğrencilerine düşük not vermişlerdi. Öğrenciler bir sonraki yıl o dersi seçmedikleri için onların normu düştü. Sonraki yıl da zaten milli eğitim böyle bir düzenleme yapınca da bu arkadaşlarımız maalesef kendi branşlarına döndüler ve beş normun da kapanmasına neden oldular.

EK 3: MEB İstatistikleri

Rapor yazımı için MEB Ortaöğretim Genel Müdürlüğü'nden YDL Lazca seçmeli der- si için resmi istatistikler istenmiştir. Bakanlık 08.07.2020 tarihli dilekçe cevabına ek olarak "Lazca Dersini Seçen Öğrenci Sayıları" başlıklı bir dosya göndermiştir. Bu dosyada Türkiye genelinde Lazca dersini seçen öğrencilerin sayıları ve okulları hakkında aşağıdaki tablo paylaşılmıştır.

Öğretim Yılı	İl, İlçe Adı	Kurum Adı	Sınıf	Öğrenci
2015-2016	Kocaeli, Gebze	Özel Pelikan Ortaokulu	8	47
2015-2016	Malatya, Hekimhan	Mehmet Emin Çakır Ortaokulu	5	7
2015-2016			6	12
2016-2017	Denizli, Merkezefendi	Hacı Şakir-Meliha-Nilüfer Öz Ortaokulu	6	57
2016-2017			7	52
2017-2018	İzmir, Konak	Kemal Atatürk Ortaokulu	7	24
2017-2018			8	33
2018-2019	İstanbul, Beykoz	Gündoğdu Nene Hatun Ortaokulu	7	1
2019-2020	Ordu, Çaybaşı	İlküvez İmam Hatip Ortaokulu	6	16
2019-2020			7	13
2019-2020	Samsun, Atakum	Atakent Ortaokulu	6	79
2019-2020	Samsun, İlkadım	Özel İlkadım Zorlu Ortaokulu	6	1

Yukarıda anılan okulların yönetimleriyle yapılan görüşmelere göre, İstanbul Bey- koz'daki okul haricinde, hiçbir okulda Lazca dersi açılmadığı görülmüştür.

Samsun'da okul yönetimi haftalık 2 saat olan İngilizce seçmeli dersleri arttırmak üzere Lazca başlığı altında İngilizce dersi vermiştir. İzmir, Gebze ve Malatya'da da aynı yöntemle İngilizce, Denizli'de Rusça ve Ordu'da Osmanlıca dersleri verildiği- ni tespit ettik. Ordu'daki okul yönetimine "neden Lazca başlığı altında bu dersleri açtınız" şeklindeki sorumuza karşılığı oldukça ilginçtir: "okulumuzun Karadeniz bölgesinde bulunuyor olmasından ötürü Lazcayı seçtik".

MEB istatistiklerinde 2018-2019 eğitim-öğretim yılında İstanbul, Beykoz'da Gün- doğdu Nene Hatun Ortaokulu'nda 1 adet 7. sınıf öğrencisinin Lazca dersini tercih ettiği kayıtlıdır. Bununla birlikte bu okulda Lazca derslerine giren öğretmenin ifa- desine göre bu dersi 1 değil, 15 öğrenci tercih etmiştir.

MEB verilerinde dikkat çeken bir diğer husus ise Artvin ve Rize'deki okulların söz konusu listede hiç yer almamış olmasıdır. Bu sorunları aktardığımız MEB persone- linin ifadesine göre okul yönetimlerinin ders seçimlerini e-okul sistemine girmesi gerekmektedir. Okul yönetimleri bu bilgileri yanlış girmiş olabileceği gibi, tercihle- ri Yaşayan Diller ve Lehçeler başlığı altında ve dil seçimi yapmadan girdikleri için sistemde Lazca olarak aratıldığında çıkmamış.

Sonuç olarak MEB'in Türkiye genelinde Yaşayan Dil ve Lehçeler Dersi Lazcayı se- çen öğrenci sayısını gösteren bu istatistik gerçeği yansıtmamaktadır.

EK 4: Türkiye’de 90’lardan bugüne yayımlanan Lazca süreli yayınlar ve kitapların genel bir listesi aşağıdadır. Bu listeye Almanya ve Gürcistan’da yayınlanan az sayıdaki yayın eklenmemiştir.

Dergi ve Gazeteler:

1. *Ogni*, 1993-1996, 2017- (Türkçe ve Lazca)
2. *Sima*, 1998-2003 (Türkçe ve Lazca)
3. *Mjora*, 1999 (Türkçe ve Lazca)
4. *Skani Nena*, 2008-2010 (Türkçe ve Lazca)
5. *Tanura*, 2011-2012 (Türkçe ve Lazca)
6. *Ağani Muru3xi*, 2013-2015 (Lazca)
7. *Uncire*, 2020- (Lazca)

Kitaplar:

Çeviri:

1. Antoine de Saint-Exupéry, *Çita Mapaskiri*, Çev. Sinan Albayrakoğlu, Lazika Yayın Kolektifi, İstanbul, 2011.
2. Antoine de Saint-Exupéry, *Şulu Prensina*, Çev. Melek Özlem Durmaz, Lazi Kültür Yayınları, İstanbul, 2014.
3. Samed Behrengi, *Uça Çxomina*, Çev. İrfan Ç. Aleksiva, Lazi Kültür Yayınları, İstanbul 2014.
4. William Shakespeare, *Romeo do Juliethi*, Çev. Murat Murğulişi, Lazika Yayın Kolektifi, İstanbul, 2014.
5. Fyodor Dostoyevski, *Kabaeŋi do Ceza*, Çev. Musa Şeremet Uzunalişi, Lazika Yayın Kolektifi, İstanbul, 2015.
6. Jack London, *Kibir Kçe*, Çev. Osman Şafak Buyuklişi, Lazika Yayın Kolektifi, İstanbul, 2016.
7. John Steinbeck, *Mtugepe do Kçoŋepe*, Çev. Hasan Uzunhasanoğlu, Lazi Kültür Yayınları, İstanbul, 2018.

Şiir

1. Selma Koçiva, *Nena Muru3xi*, Kurye, İstanbul, 1997.
2. Yılmaz Avcı, *Şurimşine Lazca /Türkçe*, Kurye, İstanbul, 1999.
3. Metin Şeşenoğlu, *Arkabili Lazların Ayak İzleri*, Ankara, 2003.
4. İsmail Bucaklişi, *Mu Pat E Skiri* Helimişi Xasani Yaşamı ve Şiirleri, Chiviyazıları, İstanbul, 2006.
5. Şerafettin Özşahin, *Vibir Türkçe ve Lazca Şiirler*, 2010.
6. Nurdoğan Demir Abaşişi, *Tu Şkurna Gale, Lazuri Şiirepe*, Lazika Yayın Kolektifi, İstanbul, 2011.

-
7. Özer Ertaş Saidişi, *Oxoşkva*, Lazika Yayın Kolektifi, İstanbul, 2013.
 8. İsmail Güney Yılmaz, *Zemsku*, Lazi Kültür Yayınları, İstanbul, 2014
 9. İsmail Avcı Bucaklışı, *Laz Destanları*, Lazika Yayın Kolektifi, İstanbul, 2014.
 10. Murat Murğulişi, *Sum Şoroni*, Lazika Yayın Kolektifi, İstanbul, 2014
 11. Rıdvan Özkurt, *Mendra*, Lazi Kültür Yayınları, İstanbul, 2014
 12. Selma Koçiva, *Guri Parpali - Kelebek Yürek*, Lazi Kültür Yayınları, İstanbul, 2014
 13. Sinan Albayrakoglu, *İzmoce*, Lazi Kültür Yayınları, İstanbul, 2014
 14. İnci Derya Turna, *Tzuŭa Oxori*, Lazika Yayın Kolektifi, İstanbul, 2015
 15. Sabit Akatin Amaŭinaşı, *Gurişi Çilamri Ğvanduri Şiirepe*, Lazika Yayın Kolektifi, İstanbul, 2015
 16. Mustafa Çupinaşı, *Samarile*, Lazika Yayın Kolektifi, İstanbul, 2016
 17. Rıdvan Özkurt Ançaşı, *Çona*, Lazi Kültür Yayınları, İstanbul, 2016
 18. Mustafa Kabaoğlu (Laz Osman), *Çoyişkimiş Şura Memleketimin Kokusu*, 2018
 19. Ruhan Odabaş, *Bere do Daçxiri*, Aydili Sanat Derneği Yayınları, İstanbul, 2018
 20. Mustafa Kabaoğlu (Laz Osman), *Pavrepe Goyiğfasi Yapraklar Dökülünce*, Mamur Ajans, İstanbul, 2019
 21. İsmail Güney Yılmaz, *Şinaxeri*, Laz Kültür Derneği, İstanbul, 2019

Roman

22. Murat Ercan Murğulişi, *Daçxuri*, Lazika Yayın Kolektifi, İstanbul, 2011
23. Murat Murğulişi, *Didamangisa*, Lazika Yayın Kolektifi, İstanbul, 2013
24. M. Yılmaz Avcı, *Aleynas Mu Ağodu? Aleyna'ya Ne Oldu?*, Sorun Yayınları, İstanbul, 2013
25. Murat Murğulişi, *Tzitzepe*, Lazika Yayın Kolektifi, İstanbul, 2014
26. Murat Murğulişi, *Xami do Xortzi*, Lazika Yayın Kolektifi, İstanbul, 2015
27. Musa Şeremet Uzunalışı, *Gza*, Lazika Yayın Kolektifi, İstanbul, 2015.

Öykü

28. Nurdoğan Abaşışı, *Kançoba Ğaramitepe*, Lazika Yayın Kolektifi, İstanbul, 2013.
29. Murat Murğulişi, *Çinŭa do Moni Bozo*, Lazika Yayın Kolektifi, İstanbul, 2013.

Anı

30. Mecit Çakırusta, *Dutxuri Palikari, Dutxe, Dutxurepe, Lazuri Meseli do Şiirepe*, Lazika Yayın Kolektifi, İstanbul, 2011
31. Osman Arslan, *Tutaste Hayat Hikayesi ve Bütün Şiirleri*, İyi Yayınlar, İstanbul, 2013
32. Selma Koçiva, *Guroni Ar Lazi Oxorca- Yürekli Bir Laz Kadını Bedia Xala*, Kaldıraç Yayınları, İstanbul 2012.
33. Osman Arslan, *Ognit Herkes Duysun Noğaşen Yaylaşaki*, Toroslu Kitaplığı, İstanbul, 2017

Masal-Çocuk Kitabı

34. Münir Yılmaz Avcı, *Laz Masalları Lazuri P'arametepe*, Sorun Yayınları, İstanbul, 2005
35. Nurdoğan Abaşı, *Lazuri P'aramitepe - Laz Halk Masalları*, Akyüz Yayın Grubu, Kolkhis, İstanbul, 2005
36. Mustafa Çupinaşı, *Mtuti Kuřavi*, Lazika Yayın Kolektifi, İstanbul, 2014.

Deneme

37. Osman Şafak Buyuklişi, *Si Giçkin*, Lazika Yayın Kolektifi, İstanbul, 2011
38. Osman Şafak Buyuklişi, *Ucoxe Goşağeri Lazuri Metsadupe*, Lazika Yayın Kolektifi, İstanbul, 2013.

Tiyatro

39. Xasan Helimişi, *Çandaş Gverdi Jur Perdoni Lazuri Piesi*, Laz Kültür Derneğı, İstanbul, 2019.

Dini

40. Hasan Uzunhasanoğlu, *Nemazi Dobiguram*, Lazi Kültür Yayınları, İstanbul, 2018.
41. *Luřa Lazuri*, Kitabı Mukaddes Şirketi, İstanbul, 2020.

Derleme

42. İrfan Ç. Aleksishi, *Lazuri Texts Artaşeni Dialect*, Lazi Kültür Yayınları, İstanbul, 2014.

Röportaj

43. Murat Murğulişi, *Terzoğlipxe Heva*, Lazika Yayın Kolektifi, İstanbul, 2016.

EK 5: Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi'nin Lazca bölüm açılmasına ilişkin cevabı

T.C.
RECEP TAYYİP ERDOĞAN
ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ

RECEP TAYYİP ERDOĞAN
UNIVERSITY RECTOR'S
OFFICE

Sayı/Ref. : B.30.2.RTE.0.00.00.00/101.04/853
Konu/Subj. : Laz Dili ve Kültürü Uyg. ve
Araş. Merkezi

18.10/2012

LAZ KÜLTÜR DERNEĞİ YÖNETİM KURULU BAŞKANLIĞINA İSTANBUL

İLGİ: 06.07.2012 tarihli yazınız.

Üniversitemizden istemiş olduğunuz Sosyal Bilimler Enstitüsü bünyesinde Laz Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı açılması konusundaki görüşlerimiz aşağıda belirtilmiştir.

Filoloji kelimesi Türk Dil Kurumu Sözlüğü'nde dil varlıklarını ve yazılı belgeleri dil ve tarih açısından inceleme. Dil yoluyla bir toplumun kültürünü inceleyen bilim olarak tarif edilmektedir (TDK Türkçe Sözlük, 1988: 505). Filoloji kelimesi, aynı sözlükte "dil bilimi" olarak da dillerin yapısını, gelişmesini, dünyada yayılmasını ve aralarındaki ilişkileri ses, biçim, anlam ve cümle bilgisi bakımından genel veya karşılaştırmalı olarak inceleyen bilim, lisaniyat, lügüistik olarak tanımlanmıştır (TDK Türkçe Sözlük, 1988: 376).

Ayrıca filoloji, yazılı belgelerin geçerliliğini gerçek olup olmadıklarını araştıran bir bilimdir. Filoloji çalışmalarında, üretildikleri dönemlere ait eski metinler yeniden oluşturulmaya çalışılır. Üretildikleri dönemlerin etkileri, kaynakları araştırılır, özgün metinler çözümlenme ve yeniden yorumlanma ile günümüze aktarılır.

Filolojik çalışmalarda tarihi anıtlardaki yazıların incelenmesi, geçmiş asırlardaki alfabelerde kullanılan dillerin çözümlenmeleri de yapılır. Araştırmaya konu olan dilin edebiyat ve kültürle olan ilişkisi üzerinde durulur.

Bu tanımlardan hareketle bir dil hakkında araştırma yapılabilmesi ve akademik çalışmalara konu olabilmesi için o dilin edebi değer taşıyan, yazılı tarihi eserlerinin olması başta gelen husustur. Laz dilinin akademik çalışmalara konu olabilecek edebi değer taşıyan tarihi metinleri bulunmamaktadır. Dolayısıyla Üniversitemizde Laz Dili ve Edebiyatı alanında lisans ve yüksek lisans seviyelerinde programlar açılmasına imkan bulunmamaktadır.

Üniversitemizde Laz Dili ve Kültürü Uygulama ve Araştırma Merkezi kurulması talebine ilişkin Üniversitemiz bünyesinde Karadeniz'deki bütün kültürler hakkında çalışmalar yapmak üzere kurulmuş olan Karadeniz Araştırmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi bulunmaktadır. Söz konusu talebin bu merkez tarafından karşılanabileceği, bu nedenle ayrıca Laz Dili ve Kültürü Uygulama ve Araştırma Merkezi açılmasının gerekli olmadığı düşünülmektedir. Ancak, Üniversitemiz bünyesinde bu dilin yaşamasına katkı sağlamak amacıyla araştırma ve geliştirme faaliyetleri düzenlenmesi planlanmaktadır.

Bilgilerinize rica ederim.

Prof. Dr. Arif YILMAZ
Rektör

EK 6: Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı'nın Lazca seçmeli ders kararı

1882

Millî Eğitim Bakanlığı Tebliğler Dergisi

Ekim 2013-2673

T.C.
MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI
Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı

Sayı : 119

Tarihi : 05.09.2013

Konu : Ortaokul ve İmam Hatip Ortaokulu Yaşayan Diller ve Lehçeler Dersi
(Lazca; 5, 6, 7 ve 8. Sınıflar) Öğretim Programı

Temel Eğitim Genel Müdürlüğünün 03/07/2013 tarihli ve 43769797/622.01/1612019 sayılı yazısı üzerine Kurulumuzda görüşülen **Ortaokul ve İmam Hatip Ortaokulu Yaşayan Diller ve Lehçeler Dersi (Lazca; 5, 6, 7 ve 8. Sınıflar) Öğretim Programının**, 2013-2014 Öğretim Yılından itibaren 5'inci sınıftan başlamak ve kademeli olarak uygulanmak üzere ekli örneğine göre kabulü,

Söz konusu programa göre;

1. Ders kitabı hazırlanması,

2. Hazırlanacak taslak ders kitaplarının incelenmek üzere Başkanlığa ilk başvuruların 16/01/2014-03/02/2014 tarihleri arasında yapılması ve bunlardan 30 Mayıs 2014 Cuma günü mesai bitimine kadar Kurulca ders kitabı olarak kabul edilenlerin, 2014 yılı Haziran ayında yayımlanacak Tebliğler Dergisi'nde duyurulması,

3. 2013-2014 Öğretim Yılına mahsus olmak üzere, ilgili Genel Müdürlükçe hazırlanacak öğretim materyallerinin kullanılması kararlaştırıldı.

Nabi AVCI
Millî Eğitim Bakanı

Prof. Dr. Emin KARİP
Kurul Başkanı

Dr. Hüseyin ŞİRİN
Üye

Prof. Dr. Mehmet BAYYİĞİT
Üye

Doç. Dr. Hatice DURAN
YILDIZ
Üye

Abdülkadir YILMAZ
Üye

Prof. Dr. Cengiz ALACACI
Üye

İbrahim BÜKEL
Üye

Dr. İbrahim DEMİRCİ
Üye

Doç. Dr. Güray KIRPIK
Üye

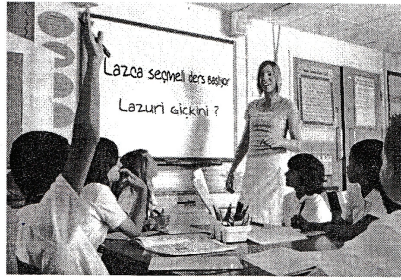
EK 7: Arhavi Postası
adlı Artvin'in Arhavi
ilçesinde yayınlanan
yerel bir gazetenin
2.10.2012 tarihli
sayısında Lazca
seçmeli dersler.

Kaynak: Ağani
Muruzxi Gazetesi

ARHAVİ POSTASI

ARHAVİ'DE LAZCA DİLİ İÇİN TALEP VAR, HAZIRLIK YOK

Rize Fındıklı'da, Artvin Arhavi'de, İzmit'te Lazca seçmeli dersi için birçok başvuru olmasına rağmen Milli Eğitim Bakanlığının hazırlığı olmadığı için Seçmeli Dersin açılmadığı kaydedildi. Milli Eğitim Bakanı Ömer Dinçer, seçmeli ders paketine ilişkin Haziran ayında Kürtçe ve Çerkezce dillerinin yanı sıra Lazcanın da "Yaşayan Diller ve Lehçeler" başlığı altında ortaokullar da seçmeli ders olarak

okutulacağını açıklamıştı. Ancak Milli Eğitim Bakanlığı, "yeterli talebin yokluğu" gerekçesiyle seçmeli Lazca dersine yönelik öğretim programını hazırlamadı. Laz Kültür Derneği Başkanı Mehmedali Barış Beşli, Birgün gazetesine yaptığı açıklamada, "Milli Eğitim Bakanlığı'nın Lazca dersinin okutulacağını söylemesi bizim için kazanılmış bir hak. Ancak bu alanda bir hazırlık olmadığını görüyoruz. Eğitim-Sen'den edindiğimiz bilgiye göre seçmeli dil dersinin açılması için gereken 10 öğrenci sayısına çeşitli okullarda ulaşılmamasına rağmen bakanlığın hazırlığı olmadığı için Lazca dersi açılmıyor. Bakanın Lazcanın okutulacağını söylemesi bizim için kazanılmış bir hak. Bunu en yetkili ağız telaffuz etmiştir. Lazcaya yönelik talebin olduğunu görmek

gerekıyor. Özellikle Rize Fındıklı'da, Artvin Arhavi'de, İzmit'te müracaatlar söz konusu. Ancak bir hazırlık olmadığını görüyoruz. Biz üzerimize düşen çalışmaları yapacağız ve bakanlıktan dersin okutulması için gerekli hazırlıkların yapılmasını talep edeceğiz." İfadelerine yer verdi. Eğitim-Sen Rize Şube Başkanı Hüseyin Şahin ise Rize'nin Fındıklı ilçesinde çeşitli okullarda seçmeli dil dersinin açılması için gereken 10 öğrenci sayısına ulaşıldığını, ancak bakanlığın hazırlığı olmadığı için dersin açılmadığını belirtti. Şahin açıklamasının devamında, "Derse yönelik çok müracaat olmasa da yeterli talep var. Fındıklı'da birkaç okulda on kişiyi bulan dilekçeler verildi, örneğin Muammer Çiçekkoğlu İlköğretim Okulu'nda talepler on kişiyi buldu. Müracaatlar on kişiyi bulduğu zaman normalde dersin açılması lazım. Ancak gerekli düzenleme olmadığı için başvurular havada kaldı. Okul idareleri Lazca ders seçeneği olmadığı için talepleri ciddiye almadı." dedi.

Lazca için talep var, hazırlık yok

Seçmeli ders olarak okutulma kararı alınan Lazcanın okullarda öğretilmesi için Bakanlığın herhangi bir hazırlık yapmadığı ortaya çıktı

OLGU KUNDAKI

Milli Eğitim Bakanı Ömer Dinçer, seçmeli ders paketine ilişkin haziran ayında Kürtçe ve Çerkezce dillerinin yanı sıra Lazcanın da "Yaşayan Diller ve Lehçeler" başlığı altında ortaokullarda seçmeli ders olarak okutulacağını açıkladı. Ancak Milli Eğitim Bakanlığı, "yeterli talebin yokluğu" gerekçesiyle seçmeli Lazca dersine yönelik öğretim programını hazırlamadı.

Laz Kültür Derneği Başkanı Mehmedali Barış Beşli, BirGün'e yaptığı açıklamada "Milli Eğitim Bakanlığı'nın Lazca dersinin okutulacağını söylemesi bizim için kazanılmış bir hak. Ancak bu alanda bir hazırlık olmadığını görüyoruz" diye konuştu. Eğitim Sen'den edindiğimiz bilgiye göre seçmeli dil dersinin açılması için gereken 10 öğrenci sayısına çeşitli okullarda ulaşılmamasına rağmen Bakanlığın hazırlığı olmadığı için seçmeli Lazca dersi açılmıyor.

'EN YETKİLİ AĞIZ TELAFFUZ ETMİŞTİ'

Lazca için yeterli talebin olduğunu; ancak Bakanlığın adım atmadığını belirten Laz Kültür Derneği Başkanı Mehmedali Beşli, "Lazcanın okutulacak olması bizim için çok önemli bir gelişmeydi. Ancak ders yılı başlayınca gördük ki ne Bakanlığın internet ortamında, ne de okullarda seçmeli Lazca dersine ilişkin bir seçenek yok. Bakan'ın Lazcanın

okutulacağını söylemesi bizim için kazanılmış bir hak. Bunu en yetkili ağız telaffuz etmiştir. Lazcaya yönelik talebin olduğunu görmek gerekiyor. Özellikle Rize Fındıklı'da, Artvin Arhavi'de, İzmit'te müracaatlar söz konusu. Ancak bir hazırlık olmadığını görüyoruz. Biz üzerimize düşen çalışmaları yapacağız ve Bakanlıktan dersin okutulması için gerekli hazırlıkların yapılmasını talep edeceğiz" diye konuştu.

'BAŞVURULAR HAVADA KALDI'

Eğitim Sen Rize Şube Başkanı Hüseyin Şahin ise Rize'nin Fındıklı ilçesinde çeşitli okullarda seçmeli dil dersinin açılması için gereken 10 öğrenci sayısına ulaşıldığını, ancak bakanlığın hazırlığı olmadığı için dersin açılmadığını belirtti. Şahin, "Derse yönelik çok yoğun müracaat olmasa da yeterli talep var. Fındıklı'da birkaç okulda on kişiyi bulan dilekçeler verildi. Örneğin Muammer Çiçekkoğlu İlköğretim Okulu'nda talepler on kişiyi buldu. Müracaatlar on kişiyi bulduğu zaman normalde dersin açılması lazım. Ancak gerekli düzenleme olmadığı için başvurular havada kaldı. Okul idareleri Lazca ders seçeneği olmadığı için talepleri ciddiye almadı" diye belirtti.

Öğretmen ihtiyacı nasıl karşılanır?

Laz Kültür Derneği Başkanı Mehmedali Barış Beşli, Lazca dersine yönelik öğretmen ihtiyacının karşılanması için Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi'ne "Laz Dili ve Kültürü Uygulama ve Araştırma Merkezi" açılması talebinde bulunduğunu belirtti. Dernek olarak Lazca alanındaki atölye çalışmaları yaptıklarını dile getiren Beşli, kısa vadede bir sertifikalı programı hazırlanarak seçmeli Lazca derslerine girecek öğretmenlerin yetiştirilebileceğini ifade etti.

EK 8: Birgün
gazetesinin
27.09.2012 tarihli
sayısında Lazca
seçmeli dersler
haberi.

Kaynak: Ağani
Muruzxi Gazetesi

EK 9: Lazca yayınlanan Ağani Muruxxi gazetesinde Lazca seçmeli derslerle ilgili bazı haberler

ISSN 2148-5658
2148 5657

ağani
Muruxxi
Jur Tuteri P'olişikuri Lazuri K'azeta
№ 6 Xrist'ana 2014

**Mamgurapaleşi Özıramus Kartvelizmik Mxuci Momçaneni?!
Hasan Uzunhasanoğlu**
Goşos MEB-ik mufredati dokab-uluşkule ogurapulepes Lazuri Dersepes kogeıçku, haya mtelis komıçkinan. Komıçkinan bzoşon, hemuşeniki, didi TV-pes haya temaşı jin poğamepe ixenu do Tur-kies na skidunan iri koçepes ambai konamçinu vama asontxale illaki keçagnu. **b. 2**

Lazuri nenaşı sinifepe manžinu

Cxalas (Borçxa) Lazuri Sinifi do Mamgurapalepe

Goşo Vişe do Arkabis 4 sinifis do 100 konari mamgure xvala na rtu Lazuri dersepes; 3o Atina, Artaşeni, Vişe, Arkabi do Borçxas (Çxalas) 7 çkva do çkva mektebis 14 sinifis, 274 mamgure do 10 mamgurapalete Lazuri dersepe manžinu. **b. 6**

İsmail Güney Yılmaz
İskoçias Oxoşkvaşeni Referandumı: "Ukai Mu İyasen?"
"İskoçia oxoşkveri a dobadona diyasi?"
Jile naginçariť kixxa, Staroşinaşı ma-18-ani ndğas İskoçiaşı xalkis ukixxes. Netice "ho" vana "var" gamaxtukoti 18-ani Staroşina; İskoçia, Okokateri Mapaoba (Birleşik Krallık/İngiltere) do Avropaşı isforiaşeniti, kianaşı mteli nasionaluri moşletinoba/oçuletinuşı kabğapeşeniti beciť a ndğa deine işinasertu, hişo iyu.. **b. 4**

MEB-ik Lazuri Nenaşı Ogurapuş Programi K'abuli Dovu

Ağani Muruxxi - P'oli

Na golaptit bulobaşı geçk'apuris Lazuri Enstutik, Boğaziçiş Univer-siteşen akademisyenepeskala na xazires Lazuri Nenaşı Ogurapuşeni Programi "Milli Eğitim Bakanlığı (MEB) Talim Terbiye Kurulu"-s komeçudortun. Ağus-tozişi çodinuris Talim Terbiye Kurulık Enstutışı meçameri Lazuri Nenaşı Ogurapuş Programi k'abuli dovı. Enstutışı tigemçanu Mehmet Bekaroğlu "Haşışa Lazuri nenas 'Lazuri Ogurapuş Pro-grami va ren'-ya do goludgitutes. Açkva Lazuriş ogurapuşeni mutı endoli va doskidu. Velepess unonanna berepes Lazuri dersepe naçinanen. Lazuri nena açkva ofisialurot tesüki dixinenu"-ya tku.

Ham programi Lazuri Nena mektebep-

es ogurapuşeni dido beciť ar p'osuduri rtu. Ham programite açkva Lazuri nena maxutanışen maorvani klasepeşakis ogurapuşeni kanunuri mutı problemi do endoli va doskidu.

Ar mektebis 10 mamgure Lazuri nena kogoşazxunesna mektebişi mudiri him dersi okitxapuşi ren. Lazuri nenaşı dersepe nena na uçkin, namuti ren branşışen ar mamgurapalepek okitxapasen.

Hanžo ogurapuş programi k'abuli divunati, dersepeş goşazxunuş sezoni golaptit bulobas na içoduşeni, hanžoneri ogurapuş-onžopuluş žanaşe Lazuri nena mektebepes xolo va rıasen do enni žoxle, žana ham oras dobağine mamgure kižiraşkule dersepe gyoçkassen.

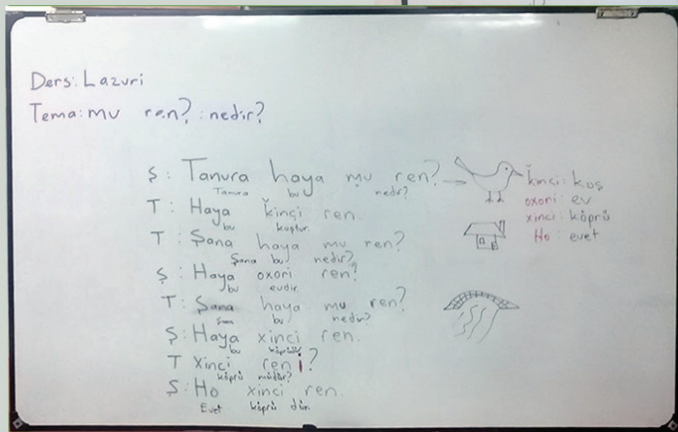

EK 10: Lazca Sınıflarından Fotoğraflar

Lazca Eğitim Sınıflarından Fotoğraflar

Lazca Eğitim Sınıflarından Fotoğraflar

tutaxxa	ibimaxxa, cumaxxa, qaxxa, paraxxa
patartesi	salı, sar, pef, cuna
Sabatani	
Cumartesi	
	majoli: dut
ydanoz	lazuli: misir
TP	mşola: taze misir
	lobca: paşilye
rosa	xurna: xurma
armrak	usakmşığı: dişenleştiği
latalik	şuburi: kestane
Danantes	amuri: erik
biber	lechamşali: patates
	maxşali: yumurta
	topuyi: bal
	peşmeri: peşmez
	mja: söt
	ndga: güm
	tula: ay
	Dalini: haşta
	Dro: Mavsim
	Tzona: yil

Lazca için talep var, hazırlık yok

Seçmeli ders olarak okutulma kararı alınan Lazcanın okullarda öğretilmesi için Bakanlığın herhangi bir hazırlık yapmadığı ortaya çıktı

OLGU KUNDAKÇI

Milli Eğitim Bakanı Ömer Dinçer, seçmeli ders paketine ilişkin haziran ayında Kürtçe ve Çerkezce dillerinin yanı sıra Lazcanın da "Yaşayan Diller ve Lehçeler" başlığı altında ortaokullarda seçmeli ders olarak okutulacağını açıkladı. Ancak Milli Eğitim Bakanlığı, "yeterli talebin yokluğu" gerekçesiyle seçmeli Lazca dersine yönelik öğretim programını hazırlamadı.

Laz Kültür Derneği Başkanı Mehmedali Barış Beşli, BirGün'e yaptığı açıklamada "Mili Eğitim Bakanlığı'nın Lazca dersinin okutulacağını söylemesi bizim için kazanılmış bir haktır. Ancak bu alanda bir hazırlık olmadığını görüyoruz" diye konuştu. Eğitim Sen'den edindiğimiz bilgiye göre seçmeli dil dersinin açılabilmesi için gereken 10 öğrenci sayısına çeşitli okullarda ulaşılmasına rağmen Bakanlığın hazırlığı olmadığı için seçmeli Lazca dersi açılmıyor.

'EN YETKİLİ AĞIZ TELAFFUZ ETMİŞTİ'

Lazca için yeterli talebin olduğunu; ancak Bakanlığın adım atmadığını belirten Laz Kültür Derneği Başkanı Mehmedali Beşli, "Lazcanın okutulacak olması bizim için çok önemli bir gelişmeydi. Ancak ders yılı başlayınca gördük ki ne Bakanlığın internet ortamında, ne de okullarda seçmeli Lazca dersine ilişkin bir seçenek yok. Bakan'ın Lazcanın

okutulacağını söylemesi bizim için kazanılmış bir haktır. Bunu en yetkili ağız telaffuz etmiştir. Lazcaya yönelik talebin olduğunu görmek gerekiyor. Özellikle Rize Fındıklı'da, Artvin Arhavi'de, İzmit'te müracaatlar söz konusu. Ancak bir hazırlık olmadığını görüyoruz. Biz üzerimize düşen çalışmaları yapacağız ve Bakanlıktan dersin okutulması için gerekli hazırlıkların yapılmasını talep edeceğiz" diye konuştu.

'BAŞVURULAR HAVADA KALDI'

Eğitim Sen Rize Şube Başkanı Hüseyin Şahin ise Rize'nin Fındıklı ilçesinde çeşitli okullarda seçmeli dil dersinin açılabilmesi için gereken 10 öğrenci sayısına ulaşıldığını, ancak bakanlığın hazırlığı olmadığını için dersin açılmadığını belirtti. Şahin, "Derse yönelik çok yoğun müracaat olmasa da yeterli talep var. Fındıklı'da birkaç okulda on kişiyi bulan dilekçeler verildi. Örneğin Muammer Çiçekoğlu İlköğretim Okulu'nda talepler on kişiyi buldu. Müracaatlar on kişiyi bulduğu zaman normalde dersin açılması lazım. Ancak gerekli düzenleme olmadığı için başvurular havada kaldı. Okul idareleri Lazca ders seçeneği olmadığı için talepleri ciddiye almadı" diye belirtti.

Öğretmen ihtiyacı nasıl karşılanır?

LAZ Kültür Derneği Başkanı Mehmedali Barış Beşli, Lazca dersine yönelik öğretmen ihtiyacının karşılanması için Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi'ne "Laz Dili ve Kültürü Uygulama ve Araştırma Merkezi" açılması talebinde bulunduğunu belirtti. Dernek olarak Lazca alanında atölye çalışmaları yaptıklarını dile getiren Beşli, kısa vadede bir sertifika programı hazırlanarak seçmeli Lazca derslerine girecek öğretmenlerin yetiştirilebileceğini ifade etti.

ISBN: 978-605-70372-0-6